

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

GRONDWET **BZK** Introductiedossier

IN TIJDE
VOOR HET KO

Inhoudsopgave

Welkom!	3
1 Praktische informatie	5
1.1 De periode tot aan de beëdiging	6
1.2 Introductieprogramma	7
1.3 Werkwijze ministerie	9
2 Een introductie in acht actuele thema's	14
2.1 Democratie in ontwikkeling	16
2.2 Samenwerking voor een effectief sociaal domein, adaptieve regio's en sterke steden	17
2.3 De veiligheid en beloning van ambtsdragers	19
2.4 Digitale transformatie van de overheidsdienstverlening	21
2.5 Terrorismedreiging, spionage en polarisatie zetten Nationale Veiligheid op scherp	22
2.6 Modernisering en doorstroming op de woningmarkt	24
2.7 Kwaliteit en duurzaamheid van de gebouwde omgeving	26
2.8 Hervorming Rijksdienst en doelmatig en duurzaam Rijksvastgoed	27
3 Financieel kader	29
3.1 Inleiding	30
3.2 Begrotingshoofdstukken	30
3.3 Begrotingsproces	36
3.4 Verantwoording en onvolkomenheden	36
3.5 Beleidsdoorlichtingen en evaluaties	39
4 Onderdelen BZK	40
a. SG Cluster	42
b. Directoraat–generaal Bestuur en Wonen	51
c. Directoraat-generaal Overheidsorganisatie	55
d. Directoraat-generaal Algemene Bestuursdienst	58
e. Directoraat-generaal Vastgoed en Bedrijfsvoering Rijk	62
f. Directoraat-generaal Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst	66

Welkom!

Hartelijk welkom bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (kortweg: BZK). De komende weken zult u uitgebreid met de inhoud en werkwijzen binnen het departement kennis maken. Wij zijn u daarbij graag behulpzaam. In het kader van uw introductie- en inwerkprogramma zullen wij voorstellen voor kennismakingsgesprekken doen met BZK-ambtenaren uit verschillende departementsonderdelen. Deze gesprekken zullen wij tevens voor u voorbereiden.

Dit introductiedossier is bedoeld als eerste kennismaking met de organisatie van BZK en de onderwerpen waar het ministerie zich op richt. Het bestaat uit vier delen:

- 1. Praktische informatie** over onder andere het introductieprogramma, uw directe medewerkers en de werkwijze van het ministerie.
- 2. Een introductie** in acht actuele thema's.
- 3. Een toelichting** op het financieel kader.
- 4. Een beschrijving** van de verschillende directoraten en dienstonderdelen van BZK.

Bij het opstellen van het dossier is geen rekening gehouden met de inhoud van het regeerakkoord. Dit was toen immers nog niet bekend.

Den Haag, 26 oktober 2017

Hans van der Vlist

Wvd. secretaris-generaal

1

Praktische informatie

1.1 De periode tot aan de beëdiging

Periode voor het constituerend beraad

De waarnemend Secretaris-generaal (SG) is voorafgaand aan het constituerend beraad beschikbaar voor overleg met u. Daarbij worden de stukken die als introductie dienen, aangeboden en toegelicht. In dit gesprek kunnen de volgende zaken aan de orde komen:

Inhoudelijk

- de inhoud van het regeerakkoord in relatie tot staand BZK-beleid;
- de kansen en uitdagingen van het regeerakkoord;
- het constituerend beraad;
- de portefeuilleverdeling tussen de bewindspersonen;
- de ambitie die en/of het beeld dat de bewindspersonen extern willen neerzetten;
- de algemene informatie over de stand van zaken op de beleidsdossiers met een financiële toelichting;
- de verwachtingen en wensen voor de eerste dagen;
- een eerste uitleg van de werkwijze en procedures in het ministerie;
- de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD).

Relatie/werkwijze

- bewindspersonen – de BZK-organisatie – Secretaris-generaal – Directeuren-generaal;
- eventuele aanstelling politiek assistent;
- voorstel voor een interne welkomstbijeenkomst voor BZK-medewerkers op de dag na beëdiging;
- kennismaking met en bij de directies van BZK;
- kennismaking met externen (bijvoorbeeld leden Hoge Colleges van Staat).

Uw CV en andere achtergrondinformatie wordt verzameld zodra u als kandidaat bekend bent gemaakt.

Het te publiceren deel wordt voorafgaand aan de publicatie aan u voorgelegd. De CV's worden in de talen Engels, Frans, Duits en Papiaments vertaald.

Startberaad en verder

Voorafgaand aan de benoeming en beëdiging van de nieuwe bewindspersonen is er een informele kennismakingsbijeenkomst, het zogenaamde Startberaad. De dag na het Startberaad vindt doorgaans de constituerende vergadering plaats. Dit vormt het sluitstuk van de kabinetsformatie.

In de constituerende vergadering worden, onder leiding van de beoogd minister-president, procedurele en inhoudelijke afspraken gemaakt over het nieuwe kabinet. Bijvoorbeeld over de hoofdlijnen van de regeringsverklaring, de taakverdeling, vervangingsregeling en budgettaire zaken.

Als vervolgens de Koning de Koninklijke Besluiten heeft getekend, wordt daarmee de ontslagaanvraag van de vertrekkende bewindspersonen geaccepteerd en kunnen de nieuwe bewindspersonen worden benoemd. De beëdiging van de ministers vindt in de middag op Paleis Noordeinde plaats na de constituerende vergadering. De staatssecretarissen worden doorgaans later op deze dag op dezelfde wijze als de ministers benoemd. U wordt tijdig van het definitieve programma op de hoogte gesteld.

Daarna is het gebruikelijk dat het protocol van overdracht (de overgave en overneming van het beheer van het ministerie) door de nieuwe en oude minister wordt ondertekend.

In de regeringsverklaring presenteert de minister-president het nieuwe kabinet aan de Tweede Kamer. Ook bevat de regeringsverklaring de belangrijkste plannen voor de komende kabinetsperiode. Voor de regeringsverklaring doen de bewindspersonen geen beleidsuitspraken.

De regeringsverklaring wordt besproken en vastgesteld in een of meerdere ministerraden. Het nieuwe kabinet treedt voor het eerst als zodanig op door in de Tweede Kamer bij monde van de minister-president de regeringsverklaring te presenteren, gevolgd door het debat daarover. Daarbij wordt door de minister-president ook verantwoording afgelegd over de kabinets(in)formatie. Het is gebruikelijk dat dit debat in de week na de beëdiging plaatsvindt.

Constituerend beraad

Voordat alle nieuwe ministers worden beëdigd, vindt onder leiding van de beoogde minister-president het constituerend beraad plaats. Deze bijeenkomst dient ertoe vast te stellen dat alle (kandidaat-)ministers hun post aanvaarden op basis van het regeerakkoord. Deze eerste formele bijeenkomst van het nieuwe kabinet is

van groot belang omdat het de laatste mogelijkheid is nog iets te bepleiten of te veranderen. Nadat alle ministers hebben ingestemd, wordt het regeerakkoord definitief vastgesteld en concludeert de toekomstige minister-president dat er geen beletselen zijn om als formateur zijn eindverslag uit te brengen. Voorafgaand aan het constituerend beraad zal de Secretaris-generaal met u spreken over de voorbereiding van deze bijeenkomst.

1.2 Introductieprogramma

Welkomstbijeenkomst

Op de dag na uw beëdiging vindt er op het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een welkomstbijeenkomst plaats, waarvoor de mede-

werkers van BZK zijn uitgenodigd. Het programma van de welkomstbijeenkomst en de introductieweeek ontvangt u separaat.

De welkomstbijeenkomst wordt geregistreerd op video en live uitgezonden op schermen die in het bedrijfsrestaurant zijn opgehangen. Van de opnamen wordt een compilatie gemaakt, die de dagen na de bijeenkomst te zien zal zijn op intranet.

Kennismakingsgesprekken met de vakdirecties

In de eerste dagen/ weken na de interne welkomstbijeenkomst vinden presentatiesessies plaats, waarbij iedere directeur-generaal (DG) zijn of haar Management Team aan u voorstelt. In deze introductiegesprekken lichten de onderdelen de belangrijkste uitdagingen voor de komende periode toe.

Deze gesprekken worden bijgewoond door de waarnemend Secretaris-generaal. Ook uw woordvoerder, uw eventuele politiek assistent en uw beleidsadviseurs sluiten aan bij de introductiegesprekken.

Het is van belang dat de minister van BZK spoedig na aantreden een kennismakingsgesprek voert met de directeur-generaal van de Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst. Dit gesprek is op de dag van de beëdiging of zo snel mogelijk daarna gepland. De waarnemend Secretaris-generaal is ook bij dit gesprek aanwezig. De uitgebreidere kennismaking wordt later ingepland, waaronder een werkbezoek aan de AIVD in Zoetermeer.

Kennismakingsgesprekken met externe relaties

U kunt in de eerste weken kennismakingsgesprekken voeren met voor BZK belangrijke stakeholders. In de hierboven genoemde presentatiesessies zullen

suggesties gedaan worden voor deze gesprekken. Daarnaast kunt u in de eerste twee maanden de volgende kennismakingsbezoeken (betreft een niet-limitatieve opsomming) afleggen aan:

- Voorzitter en griffier van de Eerste en Tweede Kamer;
- Vicepresident van de Raad van State;
- Nationale ombudsman;
- President van de Algemene Rekenkamer;
- Directeur van het Kabinet van de Koning;
- Voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR);
- President van de Hoge Raad;
- Voorzitter Sociaal Economische Raad (SER);
- Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV);
- Nationaal Crisis Centrum (NCC);
- Commissie van Toezicht Inlichtingen en Veiligheidsdiensten (CTIVD);
- Relevante Eerste- en Tweede Kamercommissies;
- Gevolmachtigde ministers van Aruba, Curaçao en Sint Maarten;
- Commissarissen der Koning (CdK's). Voorafgaand aan het volgende overleg met de CdK's kan een kennismakingsgesprek plaatsvinden met mevrouw Bijleveld-Schouten, voorzitter van het Interprovinciaal Overleg (IPO);
- Burgemeesters. Er wordt een kennismakingsgesprek ingepland met het bestuur van het Nederlands Genootschap van Burgemeesters (NGB);
- Voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG);
- Voorzitter van de Raad voor het openbaar bestuur (Rob);
- Voorzitter van de Kiesraad;
- Voorzitter van het College voor de Rechten van de Mens;
- Voorzitter van AEDES, de branchevereniging voor woningcorporaties;

- Voorzitter van de Woonbond;
- Directeur van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw;
- Voorzitter van Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen;
- Voorzitter van Bouwend Nederland;
- Voorzitters werknemersorganisaties;
- Voorzitters werkgeversorganisaties.

Tevens zal de bewindspersoon die verantwoordelijk is voor de Koninkrijksrelaties binnen enkele maanden naar het Caribische deel van het Koninkrijk reizen voor een kennismaking.

Agenda

Na uw beëdiging zal overleg plaatsvinden waarin agendatechnische zaken aan de orde komen. Besproken worden zowel periodieke overleggen als vaste agendaonderdelen en vanzelfsprekend uw specifieke wensen ten aanzien van de agendaplanning.

1.3 Werkwijze ministerie

Organisatie

De hoofdstructuur van het ministerie van BZK is als volgt:

- de Secretaris-generaal;
- het SG cluster;
- het Directoraat-generaal Bestuur en Wonen (DGBW);
- het Directoraat-generaal Overheidsorganisatie (DGOO);
- het Directoraat-generaal Algemene Bestuursdienst (DGABD);
- het Directoraat-generaal Vastgoed en Bedrijfsvoering Rijk (DGVBR);
- het Directoraat-generaal Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (DGAIVD).

De directoraten-generaal staan onder leiding van een directeur-generaal.

DGBW staat onder leiding van directeur generaal Chris Kuijpers. Het directoraat-generaal Bestuur en Wonen staat voor sterk, vernieuwend en adaptief openbaar bestuur, een functionerend en ontwikkelend democratisch stelsel, een evenwichtige woningmarkt en een goed gebouwde bebouwde omgeving.

DGOO staat onder leiding van directeur generaal Simone Roos. Het Directoraat-generaal Overheidsorganisatie (DGOO) werkt aan een moderne overheid. Een overheid die goed werkgeverschap toont, flexibel georganiseerd is en technologie effectief inzet ten behoeve van haar dienstverlening aan de samenleving.

DGABD staat onder leiding van directeur generaal Bram de Klerck. De ABD is het management development bureau voor het topmanagement van de Rijksoverheid. De ABD stelt zich ten doel de kwaliteit van de ambtelijke (top)managers op de departementen te bevorderen en te waarborgen.

DGVBR staat onder leiding van directeur generaal Annet Bertram (m.i.v. 15/11/2017). Binnen het directoraat-generaal Vastgoed en Bedrijfsvoering Rijk (DGVBR) zijn de organisatieonderdelen die departementsoverstijgende taken uitvoeren op het gebied van vastgoed en de rijksbedrijfsvoering bijeengebracht.

DGAIVD staat onder leiding van directeur generaal Rob Bertholee. De AIVD beschermt de nationale veiligheid door tijdig dreigingen, internationale politieke ontwikkelingen en risico's te onderkennen die niet direct zichtbaar zijn en doet daartoe onderzoek in binnen- en buitenland. De dienst ondersteunt door het leveren van inlichtingen ook bij het nemen van beveiligingsmaatregelen. De AIVD levert door zijn taken en bevoegdheden een bijzondere bijdrage aan de bescherming van de nationale veiligheid.

Sturingsmodel BZK

De dienstonderdelen van het ministerie vallen onder de verantwoordelijkheid van de Algemene Leiding: de Secretaris-generaal. De Secretaris-generaal is belast met de ambtelijke leiding van het ministerie. Dit houdt onder meer in dat hij de bewindspersonen informeert en adviseert over aangelegenheden die

de bewindspersonen of het ministerie betreffen, de ambtelijke organisatie aanstuurt en zorgt voor de coördinatie en integratie van beleidsvoorbereiding, beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering binnen het ministerie.

De Secretaris-generaal speelt een actieve rol in het opstellen van de agenda van het wekelijkse overleg van de secretarissen-generaal (SGO) en aan de verwezenlijking van wat in het SGO wordt afgesproken. Hij draagt bij aan de ontwikkelingen op rijksniveau.

De Secretaris-generaal is beheersverantwoordelijk voor de Rijksvertegenwoordiger Caribisch Nederland en voor de directeuren van de kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Tevens is hij verantwoordelijk voor het beheer van het secretariaat van de Kiesraad.

De Secretaris-generaal ressorteert onder de politieke leiding: de minister van BZK.

Het ministerie kent een Bestuursraad, die wordt voorgezeten door de Secretaris-generaal. In de Bestuursraad worden de departementale beleidskaders besproken en vindt besluitvorming daarover plaats. Tevens ziet de Bestuursraad toe op de uitvoering daarvan.

Overlegstructuren binnen BZK

Ministerstaf

Op maandag vindt de ministerstaf plaats. De ministerstaf is het hoogste overlegorgaan binnen BZK en staat onder voorzitterschap van de minister van BZK. In de ministerstaf vindt overleg plaats tussen de politieke en ambtelijke top over strategische beleids- en beheersaangelegenheden. Vaste onderwerpen op de agenda zijn:

- terugkoppeling uit de (Rijks)ministerraad;
- terugkoppeling uit een onderraad/onderraden;
- vooruitkijken naar de onderraden en komende (Rijks)ministerraad;
- overzicht van de bewindspersonenoverleggen;
- agenda van de Eerste en Tweede Kamer;
- beeldbepalende berichtgeving uit kranten en andere media van de afgelopen week.

Tevens worden in de ministerstaf zaken besproken die de bewindspersonen en de ambtelijke leiding met elkaar willen delen, zoals de voorbereiding van de begroting. Ook is er op de agenda ruimte voor thematische discussies. Het thema wordt besloten in de Bestuursraad, waarbij rekening wordt gehouden met de wensen van de bewindspersonen, zoals die door de Secretaris-generaal met de voorzitter van de ministerstaf zijn afgestemd. De wekelijkse ministerstaf is daarmee het moment waarop u met het ministerie kunt afstemmen en waarop beleidsonderwerpen integraal kunnen worden besproken.

Bestuursraad

De Bestuursraad is het hoogste ambtelijke overlegorgaan binnen BZK en staat onder voorzitterschap van de Secretaris-generaal. Leden van de Bestuursraad zijn:

- de secretaris-generaal (voorzitter);
- de directeur-generaal Bestuur en Wonen;
- de directeur-generaal Overheidsorganisatie;
- de directeur-generaal Algemene Bestuursdienst;
- de directeur-generaal Vastgoed en Bedrijfsvoering Rijk;
- de directeur-generaal Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst;
- de Chief Information Officer (CIO) BZK;
- de directeur Financieel-Economische Zaken (FEZ);
- de directeur Constitutionele Zaken en Wetgeving (CZW);
- de directeur Concernondersteuning.

De Bestuursraad vergadert wekelijks op hetzelfde tijdstip als de ministerraad, op vrijdag van 10.00 tot 13.00 uur. In de Bestuursraad vindt overleg en afstemming plaats over de strategische en BZK-brede beleids- en beheersaangelegenheden. Daarnaast komen de actuele parlementaire zaken aan de orde.

Overleg bewindspersonen en Secretaris-generaal

Elke week vinden overleggen met de Secretaris-generaal plaats.

Beleidsbesprekingen/periodieke overleggen

Het wordt aangeraden om op vaste tijdstippen uw eigen beleidsbesprekingen met de Directeuren-generaal in te plannen. Op die manier hebt u een vast moment om de bij het dossier betrokken DG en medewerkers te spreken. Ook hebben zij een vast moment om strategische en actuele dossiers met u te wisselen. Voorgesteld wordt om deze periodieke overleggen tweewekelijks in te plannen (afgewisseld met tweewekelijks een middag voor werkbezoeken).

Overleg met de Commissarissen van de Koning

De minister van BZK voert periodiek overleg met de Commissarissen van de Koning (CdK's). Op de agenda staan BZK-onderwerpen die raken aan de taken en verantwoordelijkheden van provincies en daarmee van de CdK's. De minister is voorzitter van dit overleg; het secretariaat wordt gevoerd door een beleidsadviseur van de Secretaris-generaal. De Kring van CdK's heeft een eigen voorzitter, die 'doyen' wordt genoemd.

Zowel de minister, ondersteund door de beleidsdirecties, als de leden van de Kring van CdK's kunnen onderwerpen aandragen voor het CdK-overleg. Het heeft het karakter van discussie, meningsvorming en het maken van afspraken.

Onderraden en ministerraad

Elke dinsdagochtend vinden de onderraden van de ministerraad plaats. De ministerraad vergadert in de regel elke vrijdag om 10.00 uur in de Trêveszaal bij het ministerie van Algemene Zaken (AZ). De Rijksministerraad (ministerraad plus de gevolmachtigde ministers van Aruba, Curaçao en Sint Maarten) vergadert eens in twee weken, voorafgaand aan de reguliere ministerraad om 10.00 uur.

Van AZ ontvangt u het Handboek voor Aantredende Bewindspersonen (het 'Blauwe Boek'). Hier staat onder andere de werkwijze van de ministerraad in beschreven. Er is een schriftelijke voorbereiding van de ministerraad: op alle stukken worden ambtelijke adviezen gemaakt. De beleidsadviseurs van Politiek en Bestuurlijk Advies maken voor u een geannoteerde ministerraadsagenda.

Vrijdagmiddag na afloop van de ministerraad geven de bewindspersonen van BZK een mondelinge terugkoppeling van de hoofdlijnen uit de ministerraad. Deze terugkoppeling is in aanwezigheid van de Secretaris-generaal, de directeuren FEZ en CZW, de raadadviseur Politiek en Bestuurlijk Advies, de raadadviseur Openbare Orde, Inlichtingen Veiligheid, van de woordvoerders, uw politiek-assistent en eventuele dossierhouders. Een beleidsadviseur van Politiek en Bestuurlijk Advies maakt een kort overzicht van deze terugkoppeling.

Het bewindspersonenoverleg

Elke donderdagavond vindt per politieke partij een bewindspersonenoverleg (BPO) plaats. In dit overleg worden de ministerraad en andere politiek relevante onderwerpen besproken. Secretaris van dit beraad is iemand van de politieke partij van de desbetreffende bewindspersoon, meestal de politiek assistent van de (vice-)minister-president. Er zijn geen ambtenaren aanwezig. Het bewindspersonenoverleg wordt meestal gehouden op het ministerie van de (vice-)minister-president.

Contacten met fracties

In principe zijn er geen officiële contacten tussen de fracties en ambtenaren, tenzij met toestemming van de bewindspersonen. Ambtenaren hebben alleen contact met de ambtenaren in de Kamer, zoals de griffie en de griffiers van de Vaste Commissies. Binnen het ministerie van BZK is de afspraak dat deze ambtelijke contacten via Politiek en Bestuurlijk Advies lopen. Binnen Politiek en Bestuurlijk Advies zijn medewerkers aangewezen als contactpersoon parlementaire aangelegenheden.

Politieke contacten onderhoudt de bewindspersoon zelf en/ of via de politiek assistent.

Integriteit

De minister van BZK is stelselverantwoordelijk voor het integriteitsmanagement binnen de (Rijks)overheid. Dit is belegd binnen het DGOO.

Hiernaast is de minister van BZK verantwoordelijk voor het integriteitsmanagement binnen het eigen departement. De ambtelijke verantwoordelijkheid is belegd bij de SG en de directeur Concernondersteuning. Binnen de directie Concernondersteuning (DCO) is hiervoor een centrale integriteitscoördinator BZK aangewezen die rechtstreeks rapporteert aan de SG en de directeur Concernondersteuning.

Ingevolge de Regeling Vertrouwenspersonen en Klachtencommissie BZK en de Regeling Vertrouwenspersonen Rijksambtenaren BES worden de vertrouwenspersonen, de voorzitters en leden van de klachtencommissies aangewezen en ontslagen door de minister van BZK. Indien de klachtencommissie ongewenste omgangsvormen een melding behandelt, gaat het advies naar de minister van BZK die hierop een besluit neemt. De minister wordt inzake de vertrouwenspersonen en klachtencommissie ambtelijk ondersteund door de centrale integriteitscoördinator BZK. De vertrouwenspersonen en klachtencommissie brengen jaarlijks verslag uit over hun werkzaamheden. Ook de centrale integriteitscoördinator BZK brengt jaarlijks verslag uit over de werkzaamheden. Deze jaarrapportages worden actief openbaar gemaakt.

Sinds 10 oktober 2016 is de Gedragscode Integriteit Rijk integraal van toepassing voor alle onderdelen van het ministerie van BZK, inclusief de AIVD. Onderdelen kunnen overigens aanvullende – striktere – regels vaststellen als de werkprocessen dit rechtvaardigen. Hoewel de bewindspersonen niet binnen het bereik van de Gedragscode Integriteit Rijk vallen, is het

raadzaam dat de bewindspersonen hier wel kennis van nemen, mede gelet op de beeldvorming die snel bij integriteitskwesties kan ontstaan. Als stelselverantwoordelijken voor integriteitsmanagement binnen de (Rijks)overheid mogen de bewindspersonen van BZK zich op bijzondere aandacht op dit dossier verheugen.

Openbaarmaking bestuurskosten politieke en ambtelijke top

Sinds 1 januari 2013 worden de bestuurskosten van bewindspersonen en de ambtelijke top actief openbaar gemaakt. Het doel van actieve openbaarmaking is het inzichtelijk maken welke kosten gemoeid zijn met de ambtsvervulling (transparantie). Het gaat om uitgaven voor, door of namens bewindspersonen en de ambtelijke top. Elk departement maakt maandelijks de eigen brondocumenten (facturen, bonnen, declaratieformulieren met bijlagen, creditcardafschrijvingen) openbaar op www.rijksoverheid.nl. Er is geen speciaal ingerichte overzichtspagina. Alle declaraties van de bewindspersonen worden altijd afgedaan door de Secretaris-generaal.

2

Een introductie in acht actuele thema's

Nederland scoort wereldwijd uitstekend op goed bestuur.¹ Dit blijkt uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), dat regelmatig de prestaties van overheden in 36 landen vergelijkt. Het gaat dan om zaken als verantwoording, mate van corruptie, effectiviteit en kwaliteit van de wet- en regelgeving. Maar goed bestuur is geen rustig bezit. Het zal voortdurend moeten worden verdedigd, onderhouden en verbeterd. Dat geldt misschien nog wel meer voor de democratie. De fundamenteën van de representatieve democratie staan niet ter discussie, maar er is brede consensus dat zij wel gebaat is bij vernieuwing. Bijvoorbeeld als reactie op het maatschappelijk onbehagen in de samenleving.

Het SCP constateert dat hoewel de tevredenheid over de economische ontwikkeling verder stijgt, burgers over de politiek en over de stand van het land steeds kritischer worden. Bovenaan de lijst van grootste maatschappelijke zorgen staan de manier van samenleven (o.a. verharding, intolerantie, ik-cultuur), immigratie en de gezondheids- en ouderenzorg. Het pessimisme en de politieke onvrede groeit met name bij lageropgeleiden en mensen met een benedenmodaal inkomen.² Dit onbehagen kan leiden tot legitimiteitsproblemen van het overheidsoptreden of tot normoverschrijding van mensen. Een belangrijke vraag is hoe het openbaar bestuur zich de komende jaren zal verhouden tot dat onbehagen.

Het ministerie van BZK heeft het afgelopen jaar stappen gezet om in samenwerking met relevante partners het openbaar bestuur en de democratie verder te versterken. Dichter bij burgers en meer in samenspraak met burgers, medeoverheden en andere betrokkenen. Die werkwijze is zichtbaar in het sociaal domein, de versterking van de lokale democratie,

maar ook bij de (Europese) Agenda Stad. Samen met diverse overheidsorganisaties is geïnvesteerd in de digitale dienstverlening. En nieuwe dreigingen voor onze open en vrije samenleving zijn samen met (Europese) partners aangepakt. De AIVD heeft gezien dat Nederlandse overheidsinstellingen het afgelopen jaar doelwit waren van digitale spionageaanvallen. De dienst heeft, onder andere met behulp van het Nationaal Detectie Netwerk, aanvallen onderkend en de betrokken instanties geïnformeerd.

BZK zet zich in voor een gecoördineerde samenwerking van Nederland met de andere landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden (Curaçao, Sint Maarten en Aruba) en van het Rijk met de openbare lichamen in Caribisch Nederland: Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Daarbij is ook oog voor de mogelijkheden van samenwerking onderling en in de regio. Momenteel is het beleid vanzelfsprekend gericht op de wederopbouw van Sint Maarten na de verwoestingen van de orkaan Irma. Daarnaast gaat het om het bevorderen van goed bestuur, gezonde overheidsfinanciën en economische ontwikkelingen, veilige samenlevingen om in te leven en te investeren, en specifiek voor Caribisch Nederland de sociaaleconomische pijlers (armoedebestrijding en economische ontwikkeling).

Het vizier is minder dan voorheen gericht op de korte termijn. Het gaat naast slagvaardigheid in de actualiteit om de vraag waar we over vijf en over tien jaar staan als Koninkrijk. BZK streeft naar een toekomstbeeld, scenario's en handvatten om in gezamenlijkheid het Koninkrijk nader vorm en inhoud te geven.

Het herstel van de woningmarkt zet zich in het hele land voort. Geholpen door de aantrekkende economie en de lage rente durven mensen weer een huis te kopen, durven beleggers weer te investeren en durven

1 Sociaal en Cultureel Planbureau (2016), *Public sector achievement in 36 countries*.

2 Sociaal en Cultureel Planbureau (2017), *Burgerperspectieven 2017*.

projectontwikkelaars weer te bouwen. Het beleid was er de afgelopen jaren op gericht om duidelijkheid en vertrouwen in de markt terug te krijgen, en dat lijkt grotendeels gelukt. Momenteel is de uitdaging vooral om te zorgen dat er meer gebouwd wordt, het aanbod in het middenhuursegment groter wordt, en dat er meer initiatief wordt genomen om de duurzaamheid van de gebouwde omgeving te verhogen.

De afgelopen jaren is verder gewerkt aan een dienstverlenende, slagvaardige en kostenbewuste Rijksoverheid. Een moderne overheid die goed werkgeverschap toont, flexibel georganiseerd is en technologie effectief inzet ten behoeve van haar dienstverlening aan de samenleving.

Het afstoten van Rijksvastgoed, zowel grond als gebouwen, was de afgelopen jaren een belangrijke opgave. Bij de verkopen staan marktconformiteit, openbaarheid en transparantie voorop.

In dit deel van het introductiedossier geven we een overzicht van wat er speelt op acht cruciale beleidsonderwerpen. Dit overzicht geeft een impressie op hoofdlijnen en is niet volledig. Ook beschrijft het overzicht voornamelijk de activiteiten in de afgelopen jaren en zijn de plannen uit het nieuwe regeerakkoord hier niet in verwerkt. Een meer gedetailleerd overzicht van de stand van zaken op de verschillende beleidsdossiers is te vinden in de bijlagen.

2.1 Democratie in ontwikkeling

De Nederlandse democratie is in ontwikkeling. Burgers willen meer betrokken zijn bij politiek en beleid en veranderen vaker van politieke voorkeur. Digitalisering en sociale media beïnvloeden het karakter van de representatieve democratie. Europese besluiten

worden belangrijker voor het Nederlandse parlement en tegelijkertijd zijn veel taken van de Rijksoverheid overgegaan naar gemeenten. In het licht van deze ontwikkelingen is een **staatscommissie parlementair stelsel** ingesteld door de minister van BZK op verzoek van beide Kamers. Voorzitter is de heer Remkes. Deze commissie komt eind 2018 met een advies aan de regering over de toekomstbestendigheid van het parlementair stelsel. Op 18 oktober 2017 is de probleemverkenning van de Staatscommissie gepresenteerd. Daarin benoemt de commissie zes thema's voor verbetering: het principe van vertegenwoordiging, de rol van politieke partijen, de kabinetsformatie, de weerbaarheid van de democratie, de macht van de nationale overheid en het tweekamerstelsel.

Op lokaal niveau ligt een grote inhoudelijke beleidsopgave bij gemeenten. Tegelijk is de opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen relatief laag. BZK zet zich in voor adequate ondersteuning van lokale volksvertegenwoordigers en zoekt in samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), verschillende beroepsverenigingen en initiatieven zoals Code Oranje naar manieren om de **lokale democratie te vitaliseren**. Het beleid richt zich op vernieuwing van de formele (representatieve) democratie en ontwikkeling van de informele (participatieve) democratie. Er is onderzoek gedaan naar de ervaringen met vernieuwende instrumenten, zoals het G1000-concept van Burgertoppen, zodat andere gemeenten hiervan kunnen leren. Er wordt lokaal veel geëxperimenteerd en onderzoek gedaan om te leren wat werkt en wat niet: van alternatieve financieringsvormen tot burgertoppen en van kleinschalige burgerinitiatieven tot professionele coöperaties. Formele regels vormen daarbij zelden een blokkade: samenwerken op basis van onderling vertrouwen en respect maakt veel mogelijk.

De haalbaarheid van **vernieuwing van het verkiezingsproces** is de afgelopen tijd nader verkend. Aan marktpartijen is gevraagd hoe, en tegen welke prijs, de voorstellen van de commissie *Onderzoek elektronisch stemmen in het stemlokaal* gerealiseerd kunnen worden. Mede aan de hand van de uitkomsten van deze marktconsultatie kan het nieuwe kabinet een besluit nemen. De veiligheid en betrouwbaarheid van het stemproces staan daarbij voorop. In 2017 is de evaluatie van de Tweede Kamer verkiezingen verschenen.

BZK onderhoudt de constitutie met aandacht voor grondrechten, rechtstaat en democratie. Een **democratische rechtstaat** vergt naast wetten en instituties ook ambtsdragers en burgers die vorm geven aan hun 'politieke gemeenschap'.

2.2 Samenwerking voor een effectief sociaal domein, adaptieve regio's en sterke steden

Sinds 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor maatschappelijke ondersteuning, de jeugdhulp en de begeleiding naar werk. In korte tijd hebben gemeenten veel werk verzet om deze grote operatie tot een succes te maken en de zorg voor hun burgers goed te regelen. Uit de eerste rapportage sociaal domein van het SCP blijkt dat gemeenten in de zogenoemde transitie grotendeels zijn geslaagd. De komende jaren wordt de rapportage herhaald, waardoor trends zichtbaar worden. Volgens het SCP hebben gemeenten gedurende de afgelopen jaren prioriteit gegeven aan de continuïteit van zorg en ondersteuning. Om de beoogde verandering van werkwijze, de **transformatie**, te bevorderen zetten gemeenten en het Rijk de komende jaren gezamenlijk een programma sociaal domein op.

De minister van BZK heeft de afgelopen jaren vanuit zijn **coördinerende rol in het sociaal domein** gezorgd voor goede randvoorwaarden voor de transitie en ondersteunt een gezamenlijke aanpak van knelpunten op het gebied van privacy, inkoop en toezicht. In samenwerking met de VNG, het Netwerk Directeuren Sociaal Domein en GGZ Nederland zijn bijvoorbeeld afspraken gemaakt over privacybescherming tussen gemeenten en zorgaanbieders in de jeugdzorg. Het Kennisloket Inkoop Sociaal Domein is gerealiseerd om gemeenten te ondersteunen bij inkoop en aanbestedingen.

De werkwijze in het sociaal domein, waarin samenwerking tussen overheden centraal staat, is ook bruikbaar gebleken voor andere maatschappelijke uitdagingen. Zo hebben Rijk, gemeenten en provincies intensief samengewerkt om de verhoogde asielinstroom het hoofd te bieden. Gezamenlijk zijn maatregelen genomen op het gebied van opvang, huisvesting, participatie en maatschappelijke begeleiding. De samenwerking heeft onder andere praktische invulling gekregen in het Ondersteuningsteam Asielzoekers en Vergunninghouders (OTAV). Het OTAV heeft ter ondersteuning van gemeenten diverse handreikingen en factsheets gepubliceerd over asielopvang, huisvesting, communicatie, gezondheid en veiligheid.

De inrichting en werkwijze van het openbaar bestuur kan de groei van de economie zowel afremmen als versnellen. Het openbaar bestuur is momenteel te uniform ingericht en in zijn werking te weinig flexibel. In *Maak Verschil*, het rapport van de Studiegroep Openbaar Bestuur, is daarom een aantal aanbevelingen gedaan om de **effectiviteit en adaptiviteit van het openbaar bestuur te vergroten**. Centraal in de aanbevelingen staat de oproep aan gemeenten en andere partijen en andere partijen om een economisch bestuurlijk programma op te stellen waarin de

Maak verschil

Krachtig inspelen op regionaal-economische opgaven

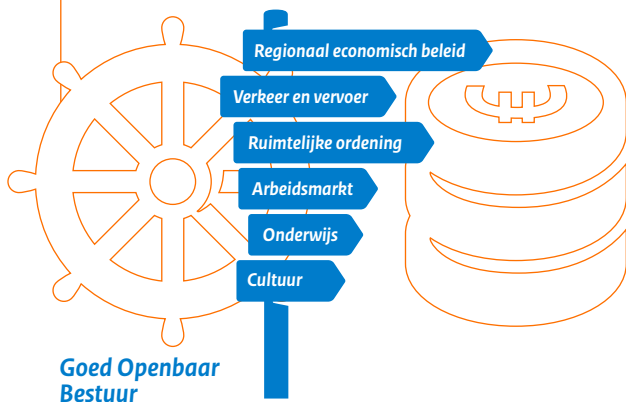
Economische groei

Hogere groeicijfers van de Nederlandse economie zijn steeds minder vanzelfsprekend.

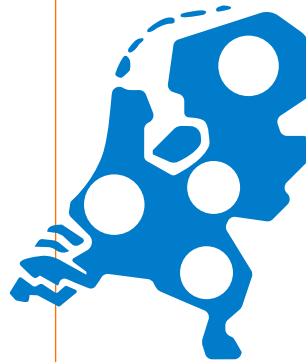

Relatie economie en bestuur

De inrichting en werkwijze van het openbaar bestuur hebben direct en indirect een effect op de economische ontwikkeling.

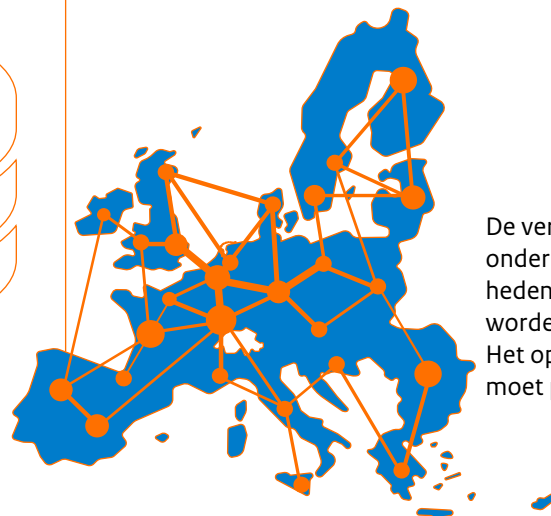
Relevante ontwikkelingen in de economie

Economische opgaven doen zich steeds meer voor op regionaal niveau en verschillen per regio. Het openbaar bestuur moet hier effectief op inspelen.

De economie voltrekt zich steeds sneller en grilliger. Het openbaar bestuur moet adaptief zijn om op deze onzekerheden in te spelen.

De verwevenheid en onderlinge afhankelijkheden in de wereld worden groter. Het openbaar bestuur moet partijen verbinden.

Aanbevelingen

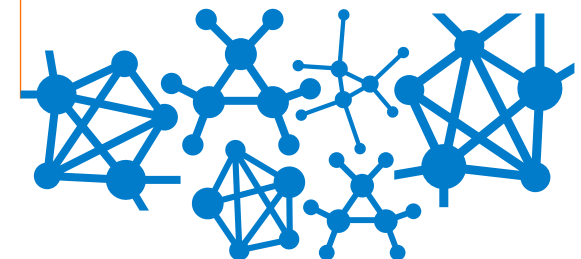
De inhoudelijke opgave staat voorop. Het openbaar bestuur, kennisinstellingen en bedrijven stellen een economisch regionaal-bestuurlijk programma op.

Mensen maken het verschil. Bestuurders, volksvertegenwoordigers en ambtenaren beschikken over vaardigheden en kennis die horen bij deze tijd. Dit kan bijvoorbeeld door slimme selectie en opleidingen.

Geen blauwdruk, geen vrijblijvendheid: passende bestuurlijke arrangementen, zoals een centrum-gemeente of regionale samenwerking, volgen de inhoudelijke opgaven van de regio.

specifieke inhoudelijke opgaven van de regio leidend zijn. Met regionaal maatwerk kan het openbaar bestuur namelijk beter op de uitdagingen van deze tijd worden toegerust. De aanbevelingen uit het rapport *Maak Verschil* worden vanaf de zomer van 2016 toegepast in zes proeftuinregio's. In het kader van de decentrale opgave wordt ook aanbevolen de herziening van de financiële verhoudingen onder de loep te nemen. Mede op verzoek van de Tweede Kamer loopt hiervoor een onderzoekstraject.

In 2016 is het **Actieplan Bevolkingsdaling** vastgesteld. Hierin zijn per krimpregio samenwerkingsafspraken tussen Rijk, provincie en gemeenten opgenomen om de leefbaarheid in deze regio's op peil te houden. Gezamenlijk worden maatregelen genomen op het gebied van wonen, voorzieningen zoals zorg en onderwijs, mobiliteit, economie en arbeidsmarkt. Het Rijk ondersteunt de aanpak van regionale krimpopgaven, die in toenemende mate met private maatschappelijke partners worden opgepakt.

Eind 2015 is een interbestuurlijk actieteam opgezet, waarmee samen met grensgemeenten, VNG, Euregio's, grensprovincies en MKB-Nederland een impuls gegeven is aan de **grensoverschrijdende economie**.

In januari 2017 heeft het actieteam zijn eindrapport opgeleverd met daarin 40 acties en aanbevelingen voor de governance van de grensoverschrijdende samenwerking met Vlaanderen, Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen. In Zuid-Limburg worden via de City Deal Eurolab een samenhangende, grensoverschrijdende arbeidsmarkt, kennisinfrastructuur en economie in de Euregio Maas-Rijn gerealiseerd.

Op 30 mei 2016 is onder het Nederlandse Europees voorzitterschap het Pact van Amsterdam gesloten, waarin de Europese Agenda Stad is vastgelegd. De Europese Agenda Stad heeft als doel het EU-beleid

beter te laten aansluiten op de praktijk in de steden. Een belangrijk instrument van de Europese Agenda Stad zijn de partnerschappen, waarin steden, lidstaten, de Europese Commissie en belanghebbenden werken aan **betere Europese regelgeving, financiering en kennisuitwisseling op stedelijke EU-thema's**. Onder het Nederlandse voorzitterschap van de EU zijn vier partnerschappen van start gegaan. Sinds april 2017 zijn alle twaalf partnerschappen operationeel. BZK heeft daarbij een centrale rol gespeeld. Nederland participeert in negen van de partnerschappen.

In City Deals werken steden **innovatieve aanpakken voor stedelijke transitievraagstukken** uit op het gebied van energie, economie, mobiliteit, digitalisering, duurzaamheid en sociale inclusie. Daarin worden concrete samenwerkingsafspraken tussen steden, Rijk, andere overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties verankerd. Alleen al in 2016 zijn twaalf City Deals getekend.

2.3 De veiligheid en beloning van ambtsdragers

Op het snijvlak van bestuur en veiligheid vormt de georganiseerde ondermijnende criminaliteit (GOC) een reëel risico voor het functioneren van politieke ambtsdragers. Dit type criminaliteit vraagt om meer dan handhaving en opsporing alleen. Uit onderzoek van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur blijkt dat de Rijksoverheid meer moet optreden als één overheid en meer moet inzetten op een preventieve **sociaal-maatschappelijke aanpak van ondermijnende criminaliteit**. Op basis van dit onderzoek heeft het ministerie van BZK samen met het Landelijk Platform Geïntegreerde aanpak Ondermijnende Criminaliteit de Toekomstagenda GOC opgesteld. Het afgelopen jaar is kennis en ervaring over de aanpak van ondermijnende

(vervolg)	
☐ Staal, J.J. (Jelmer) (m)	51
☐ Boot, E. (Els) (v)	52
☐ Chahim, M. (Mohammed) (m)	53
☐ Koenders, P.T.C. (Petra) (v)	54
☐ Breederveld, R. (Roy) (m)	55
☐ Menenti, L.M.E. (Laura) (v)	56
☐ van de Burgt, R.H.M. (Richard) (m)	57
☐ Repetur, M.E. (Lou) (v)	58
☐ Akrouh, (Saami) (m)	59
☐ gbers, M.G. (Anita) (v)	60
☐ es, omas) (m)	61
☐ g), (k) (m)	62
☐ g), (m) (m)	63
☐ g), (m) (m)	64
☐ g), (m) (m)	65
☐ g), (m) (m)	66
☐ g), (m) (m)	67
☐ g), (m) (m)	68
☐ g), (m) (m)	69
☐ g), (m) (m)	70
☐ g), (m) (m)	71
☐ g), (m) (m)	72
☐ g), (m) (m)	73
☐ g), (m) (m)	74
☐ g), (m) (m)	75
☐ g), (m) (m)	76
☐ g), (m) (m)	77
☐ g), (m) (m)	78
☐ g), (m) (m)	79
☐ g), (m) (m)	80
☐ g), (m) (m)	81
☐ g), (m) (m)	82
☐ g), (m) (m)	83
☐ g), (m) (m)	84
☐ g), (m) (m)	85
☐ g), (m) (m)	86
☐ g), (m) (m)	87
☐ g), (m) (m)	88
☐ g), (m) (m)	89
☐ g), (m) (m)	90
☐ g), (m) (m)	91
☐ g), (m) (m)	92
☐ g), (m) (m)	93
☐ g), (m) (m)	94
☐ g), (m) (m)	95
☐ g), (m) (m)	96
☐ g), (m) (m)	97
☐ g), (m) (m)	98
☐ g), (m) (m)	99
☐ g), (m) (m)	100

criminaliteit uitgewisseld met gemeenten, politie en het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum Aanpak georganiseerde criminaliteit. Daarnaast is een voorziening verkend voor ondersteuning van politieke ambtsdragers voor veiligheid en integriteit en is geïnvesteerd in trainingen voor politieke ambtsdragers in het omgaan met intimidatie en bedreigingen, integriteitkwesies en ondermijning.

In de samenleving is brede steun voor het **tegengaan van bovenmatige topinkomens** in de publieke en semipublieke sector. In 2013 is de Wet Normering Topinkomens (WNT) ingesteld om bovenmatige bezoldigingen en ontslagvergoedingen tegen te gaan. Volgens de eerste evaluaties blijkt dat te werken. Naar aanleiding van de wetsevaluatie zijn voorstellen gedaan om de administratieve lasten en uitvoeringskosten te verminderen en om routes voor ontwijking van de wet de pas af te snijden. In 2016 is daarnaast het wetsvoorstel Wet uitbreiding personele reikwijdte WNT (WNT-3) in consultatie gebracht.

2.4 Digitale transformatie van de overheidsdienstverlening

In een tijd waarin het internet een steeds centralere rol in het dagelijks leven van burgers speelt, willen zij steeds vaker digitaal zaken doen met de overheid. Het vorige kabinet heeft de ambitie uitgesproken dat burgers en ondernemers uiterlijk in 2017 hun **zaken met de overheid digitaal kunnen afhandelen**.

Inmiddels kunnen burgers en ondernemers voor 90% van de meest gebruikte overheidsdiensten gebruik maken van een digitaal kanaal. De tevredenheid over de dienstverlening van de overheid is verder gestegen en in 2016 met het rapportcijfer 7,1 gewaardeerd. Digitalisering van de overheid biedt niet alleen kansen op een betere dienstverlening, maar kan ook bijdragen

aan meer economische groei en een transparante overheid. Digitale dienstverlening behoort daarom tot de kern van het primaire proces van overheidsorganisaties, en dient actief te worden georganiseerd rond de behoeften van burgers en bedrijven. Dit geldt bijvoorbeeld in de zorg, in de veiligheid en in het sociale domein.

De maatschappij vraagt de Nederlandse overheid ook meer dan vroeger om zich te verantwoorden over zijn handelen, over de gemaakte keuzes en over de rechtmatigheid van de uitvoering. Dat is voor de overheid een gegeven. Vertrouwen moet immers worden verdiend. In de eerste plaats door goede resultaten te boeken. Maar ook door een goede balans in actieve openheid en goede verantwoording te vinden. Tegelijkertijd is er een noodzaak tot een zekere mate van beslotenheid in het beleidsproces. Het is immers een kernkwaliteit van de overheid dat intern kritisch en open kan worden gediscussieerd.

Hoewel Nederland het internationaal gezien goed doet, heeft ons land de afgelopen jaren belangrijke kansen met digitalisering laten liggen, zo blijkt uit *Maak waar*, het rapport van de Studiegroep Informatiesamenleving en Overheid.

De Nederlandse overheid is onvoldoende toegerust op de noodzakelijke **digitale transformatie van beleidsvorming en dienstverlening**. Het rapport roept overheden op om zelf de leiding te nemen en beter samen te werken bij de ontwikkeling en beheer van Informatie- en Communicatietechnologie (ICT). Dit is een enorme opgave die onder meer investeren in technologie, een sterkere verbinding van beleid en uitvoering, professioneel opdrachtgeverschap, en ruim baan voor deskundigen en voortrekkers vergt. In het rapport wordt geconcludeerd dat digitalisering van de overheid een radicale omkering van houding vereist. Overheidsorganisaties zullen zelf tot in de kern hun primaire ICT-processen moeten begrijpen, regisseren

en, zonder afhankelijkheden van private partijen, ook moeten kunnen uitvoeren. De Studiegroep bestempelt de digitale basis infrastructuur (Generieke Digitale Infrastructuur, GDI) verder tot vitale infrastructuur voor Nederland. Eén overheid in dienstverlening en uitvoering naar en voor burgers en bedrijven, dat is wat verdere digitalisering van de overheid kan bewerkstelligen.

In maart 2017 is de consultatiefase van de Wet **Generieke Digitale Infrastructuur** (GDI) afgerond. Deze wet stelt de randvoorwaarden voor een veilige en betrouwbare digitale toegang tot overheidsdiensten voor bedrijven en burgers via het eID-stelsel. Alle identificatiemiddelen moeten straks voldoen aan de voorwaarden die de minister van BZK stelt en het gebruik daarvan komt onder zijn toezicht te staan. Na advisering door de Raad van State kan het wetsvoorstel worden ingediend bij de Tweede Kamer. Voor de ontwikkeling van het eID-stelsel zijn experimenten met publieke en private authenticatiemiddelen uitgevoerd. Ook wordt gewerkt aan de duurzame financiering van de GDI, zodat de continuïteit en veiligheid van de digitale overheidsdienstverlening is gewaarborgd. Behalve dat de minister van BZK toezicht houdt op het eID-stelsel, is hij ook verantwoordelijk voor de ontwikkeling van een van de publieke authenticatiemiddelen: de elektronische Nederlandse identiteitskaart.

2.5 Terrorismedreiging, spionage en polarisatie zetten Nationale Veiligheid op scherp

Het dreigingsbeeld is de afgelopen jaren zowel mondiaal als in Nederland verslechterd. Het gaat vooral om de **dreiging van terroristische aanslagen**. De kans op een aanslag in Nederland was ook in 2016 reëel. De aanslagen die Europa in 2016 troffen, laten zien dat de

dreiging van vooral ISIS, maar ook anderen, tegen het Westen zich in verschillende gedaanten voordoet. Zo werden de aanslagen in Brussel door ISIS vanuit Syrië aangestuurd, terwijl andere aanslagen voortkwamen uit eigen initiatief van de dader, al dan niet gestimuleerd door ISIS-leden in Syrië. De propaganda van ISIS zet daarbij mensen in Europa aan tot geweld. Nederland is een potentieel doelwit voor aanslagen.

In het afgelopen jaar verminderde het aantal Nederlandse jihadisten dat uitreisde naar Syrië en Irak ten opzichte van de jaren ervoor. Dit gold ook voor andere Europese landen. Naar verwachting zal het aantal **terugkeerders**, vanwege de druk op ISIS in Syrië en Irak, in de komende periode stijgen. Van deze terugkeer zal vermoedelijk verhoogde dreiging uitgaan, omdat een aantal terugkeerders langdurig in strijdgebied heeft verbleven, is getraind en gevechtservaring heeft opgedaan. Naast het onderzoek

naar de dreiging van ISIS, richtte het onderzoek van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) zich ook op de reële dreiging tegen het Westen en westerse belangen die uitging van kern-Al Qaida en daaraan gelieerde groeperingen in het Midden-Oosten, Noord- en Oost-Afrika en de Golfregio.

Geopolitieke ontwikkelingen zijn van grote invloed op de ontwikkeling van terroristische dreiging vanuit het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Ook politieke ontwikkelingen in landen aan de grenzen van Europa dragen bij aan het verslechterde dreigingsbeeld. Zo vormen **geopolitieke ambities en het optreden van staten een directe of indirecte bedreiging** voor beleid, belangen of veiligheid van Nederland. De nasleep van de mislukte coup in Turkije leidde in Nederland tot onrust en intimidatie onder mensen met een Turkse achtergrond. Het optreden van Rusland in Syrië en Oekraïne en de heimelijke politieke beïnvloedingsactiviteiten gericht op het Westen verstoorde de internationale rechtsorde en tastten de veiligheidsbelangen van Nederland en zijn bondgenoten aan. Deze ontwikkelingen laten een steeds grotere verwevenheid zien tussen (geo)politiek, de terroristische dreiging, interstatelijke inmenging en heimelijke politieke beïnvloeding.

De toegenomen aanwezigheid van asielzoekers in Nederland en in andere landen van Europa heeft bijgedragen aan polarisatie tussen bevolkingsgroepen en de **groei van rechts- en links-extremisme**. Daarnaast zien moslimextremistische groeperingen de binnengekomen grote groep asielzoekers als nieuwe doelgroep voor de antidemocratische en intolerante vorm van islam die zij voorstaan. Er is gebleken dat jihadisten gebruik hebben gemaakt van de migratiestroom en asielprocedures.

Nederlandse overheidsinstellingen zijn onverminderd doelwit van **digitale spionage** door statelijke actoren, waaronder Rusland en China. De AIVD heeft het afgelopen jaar opnieuw een groot aantal digitale aanvallen gedetecteerd. De AIVD signaleert dat statelijke actoren zich voortdurend inzetten om de opbrengst en impact van hun digitale aanvallen te vergroten. Zo zijn digitale sabotage van vitale processen en digitale politieke beïnvloeding internationaal in opkomst. Digitale economische spionage gericht op vitale organisaties en sectoren blijft een bron van zorg. Met name de Nederlandse IT-sector is diverse malen doelwit geweest van digitale spionage. De AIVD deelt informatie met relevante afnemers om de weerbaarheid op het gebied van digitale spionage te verhogen en het veiligheidsbewustzijn verder te vergroten.

In 2017 is de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) door de Tweede Kamer en Eerste Kamer aangenomen. De wet voorziet in bevoegdheden voor de AIVD en MIVD die passen bij de huidige ontwikkelingen van het dreigingsbeeld en de technologie. Ook bevat de wet aanscherping van de waarborgen ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer, waaronder de introductie van een onafhankelijke, bindende toets voorafgaand aan de inzet van de meest inbreukmakende bijzondere bevoegdheden. In oktober 2017 hebben burgers handtekeningen verzameld voor een raadgevend referendum over de Wiv. De Kiesraad zal op korte termijn besluiten over de toelating van het referendum.

De Counter Terrorism Group (CTG) is het **samenwerkingsverband van Europese veiligheidsdiensten**, waarbinnen operationele informatie over terrorisme-bestrijding wordt uitgewisseld. De afgelopen tijd is de samenwerking binnen de CTG versterkt. Zo is een platform en database ingericht om het uitwisselen van operationele inlichtingen te vereenvoudigen. Deze informatie is nu 24 uur per dag voor de deelnemende diensten beschikbaar. Er vindt dagelijks contact plaats tussen inlichtingenofficieren van de diensten om operationele inlichtingen te delen en te duiden. Dit heeft geleid tot meerdere operationele successen.

2.6 Modernisering en doorstroming op de woningmarkt

Tijdens de crisis daalden de woningprijzen in het hele land, maar sinds 2013 stijgen de prijzen weer. Door de hogere huizenprijzen krijgen huishoudens met een huis 'onder water' minder onderwaarde. Het aantal huishoudens met een woning onder water is gehalveerd: van 36% in 2013 naar 18% in 2016. Voor starters en mensen die een hypotheek laten oversluiten leidt de lagere rente tot lagere hypotheeklasten.

In 2017 mag een hypotheek niet hoger zijn dan 101 procent van de waarde van het huis zijn. Deze **'loan-to-value'** wordt volgend jaar **teruggebracht tot 100 procent**. Per 1 juli 2016 is de gemiddelde woningwaarde bepalend geworden voor de hoogte van de NHG-grens. Als daarnaast bij een nieuwe koopwoning energiebesparende maatregelen worden genomen, dan kan de NHG-grens worden verhoogd met maximaal 5 procent.

De vraag naar woningen is groot. Dit geldt vooral in de Noord- en Zuidvleugel van de Randstad, maar ook in andere stedelijke regio's. Dit leidt tot oplopende

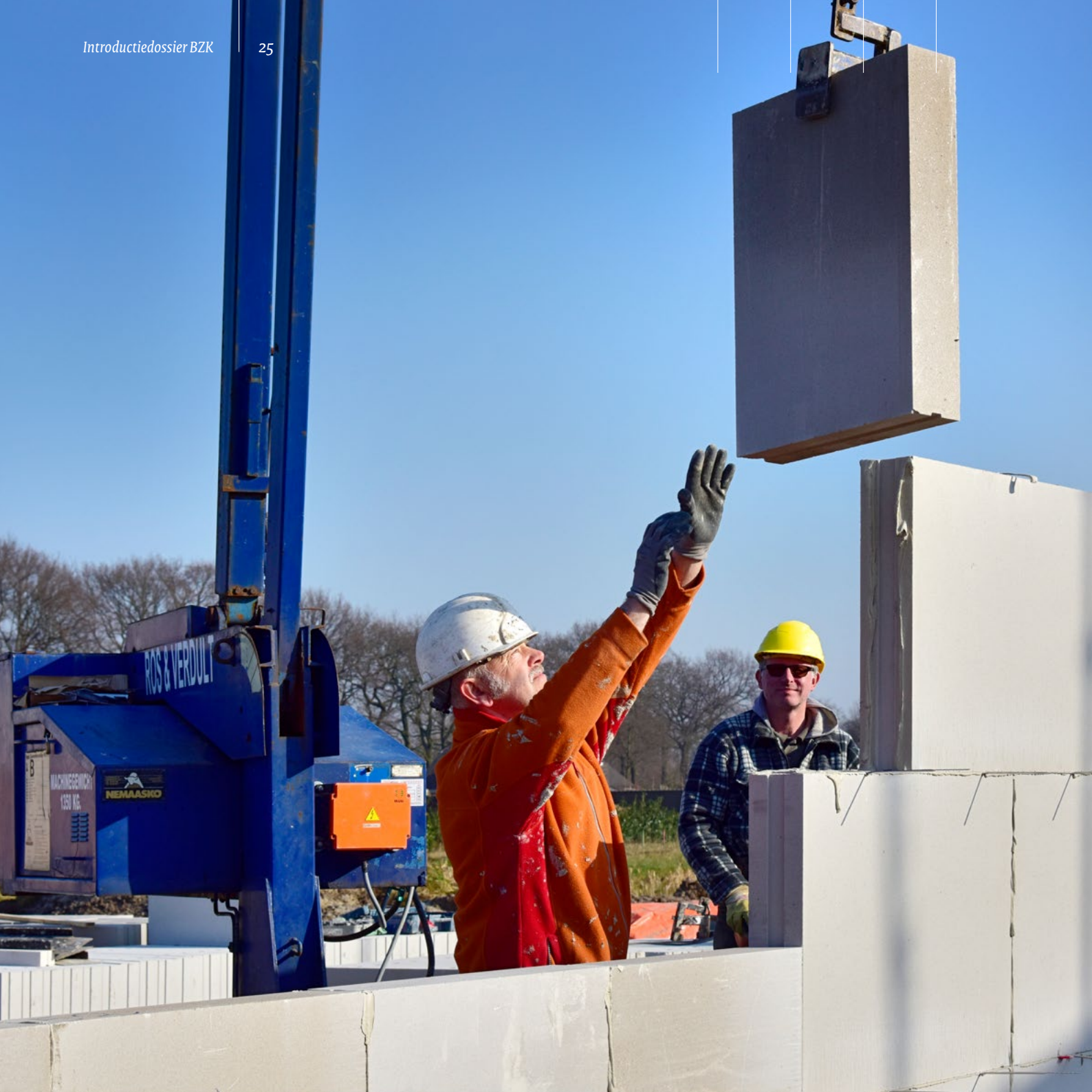
spanning op de woningmarkt. Om nu en in de toekomst te voldoen aan de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte van woningzoekenden is de afgelopen tijd vooral ingezet op voldoende plancapaciteit, toename van het aanbod, de aanpak van (leegstaand) vastgoed en op innovatie in de bouw.

De primaire verantwoordelijkheid voor het tijdig beschikbaar hebben van **voldoende plancapaciteit** ligt bij provincies en gemeenten, maar het Rijk draagt hieraan bij door zoveel mogelijk belemmeringen weg te nemen.

Ruimte voor eigenbouw en de transformatie van leegstaand vastgoed dragen bij aan het voorzien in de woningbehoefte. Het vorige kabinet heeft in de afgelopen periode expertteams hiervoor ingezet. Deze adviseren en begeleiden gemeenten en andere partijen bijvoorbeeld op het gebied van **kantoortransformatie**. De teams zijn aantoonbaar effectief.

Het huurstelsel is de afgelopen jaren gemoderniseerd. Om de aantrekkelijkheid van een woning beter in de huurprijs tot uitdrukking te laten komen is het Woningwaarderingstelsel aangepast. Zo maakt de WOZ-waarde nu deel uit van het WWS en krijgen nieuwe zelfstandige studio's en appartementen tot 40 m² in de populaire regio's Utrecht en Amsterdam meer huurpunten toebedeeld, zodat er meer huur kan worden gevraagd en het aantrekkelijk wordt voor investeerders om dergelijke woningen te realiseren.

Door de Woningwet richten woningcorporaties zich weer op hun kerntaak: het huisvesten van mensen met een laag inkomen. Een eenduidige en goed toetsbare norm zorgt dat de mensen met de laagste inkomens woningen krijgen toegewezen waarvan ze de huur kunnen betalen.

Op 1 juli 2016 is de Wet doorstroming huurmarkt ingevoerd. Deze is bedoeld om de flexibiliteit op de huurmarkt te bevorderen en de huur voor hogere inkomens beter aan te passen aan de kwaliteit van woningen. De wet voorziet daarnaast in een jaarlijkse inkomensstoets voor hogere inkomens en biedt mogelijkheden voor tijdelijke en korte huurcontracten. Deze maatregelen geven een impuls aan een betere **doorstroming** op de huurwoningmarkt en leiden tot minder scheefwonen.

De goedkope scheefheid, mensen met een te hoog inkomen ten opzichte van hun huur, laat de afgelopen jaren een dalende trend zien. De dure scheefheid, mensen die ten opzichte van hun inkomen te veel huur betalen, is na jarenlange toename in 2015 niet verder toegenomen. Het is de verwachting dat de dure scheefheid weer zal afnemen, onder meer als gevolg van de beperkte huurstijging en de introductie van het 'passend toewijzen'. Corporatiewoningen worden zo steeds vaker bewoond door de doelgroep.

De komende jaren ligt er een uitdaging om aan de stijgende vraag naar woningen in het **middenhuursegment** te voldoen. Het Rijk ondersteunt lokale partijen in het vergroten van het middenhuursegment door het instellen van een 'samenwerkingstafel'. Deze is begin 2017 van start gegaan en staat onder leiding van Rob van Gijzel. De resultaten van de samenwerkingstafel worden in 2018 gepresenteerd. Groei van het middenhuursegment maakt woningen vrij voor huishoudens die zijn aangewezen op de sociale huursector. Om het aanbod in het middenhuursegment te vergroten is een wijziging van het Besluit ruimtelijke ordening doorgevoerd. Per 1 juli 2017 is het voor gemeenten mogelijk om 'geliberaliseerde woningen voor middenhuur' als aparte categorie in het bestemmingsplan op te nemen.

Met ingang van 2016 is de liberalisatiegrens, de grens tussen sociale huur en vrije sector huur, voor drie jaar bevroren. Dit beperkt huurstijgingen en geeft daarmee een impuls aan de betaalbaarheid in de sociale huursector. Tegelijkertijd wordt het middenhuursegment hiermee groter en wordt het interessanter voor marktpartijen om in dit segment te investeren.

De bouw van goedkope huurwoningen wordt sinds 1 april 2017 gestimuleerd door een heffingsvermindering binnen de verhuurderheffing voor de realisatie van huurwoningen met een lage huur.

2.7 Kwaliteit en duurzaamheid van de gebouwde omgeving

In maart 2017 is de Bouwagenda gepresenteerd. Deze is bedoeld om de bouwsector, nu de productie en omzet na de crisis weer aantrekken, succesvol te houden en toekomstbestendig te maken. Bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid gaan samenwerken om de bouwsector te versterken, bijvoorbeeld door het verduurzamen van woningen en een effectiever gebruik van grondstoffen. Om de grote maatschappelijke ambities binnen de financiële randvoorwaarden te kunnen realiseren, moet de bouwsector een kwaliteitssprong én een schaalsprong maken. Het doel is om de afspraken in de Bouwagenda binnen vier jaar te realiseren.

Het bouwbeleid is erop gericht de kwaliteit te verhogen, de regeldruk te verminderen en de positie van de consument te versterken. Onderdeel van het beleid is het wetsvoorstel voor een **nieuw stelsel van kwaliteitsborging** voor het bouwen, dat februari 2017 door de Tweede Kamer is aangenomen. De belangrijkste doelen van deze wet zijn verhoging

van de bouwkwaliteit gedurende het hele traject en verbetering van de positie van de bouwconsument. De stemming in de Eerste Kamer over de wet is uitgesteld op initiatief van de minister van BZK, omdat bij de behandeling bleek dat de Kamer op onderdelen nog bezwaren had.

De afgelopen tijd zijn de maatregelen uit het Energieakkoord verder ingevuld, bijvoorbeeld tot de **verbetering van de energieuinigheid van gebouwen**. Eind 2016 concludeerde de Borgingscommissie Energieakkoord in haar Voortgangsrapportage 2016 dat de vijf centrale doelen (waaronder 100 petajoule energiebesparing per 2020) binnen bereik zijn, mits alle partijen zich hier volledig voor inzetten. De ingezette maatregelen zijn onder meer gericht op de koop-, huur- en kantorensector. De afspraken in het Energieakkoord lopen tot 2023. Het kabinet heeft eind 2016 de Energieagenda uitgebracht waarin transitiepaden richting een CO₂-arme samenleving in 2050 worden beschreven, ook voor de gebouwde omgeving.

Voor woningen van corporaties wordt overwogen om een verplichting in te voeren die bepaalt dat het corporatiebezit gemiddeld een energielabel B moet hebben. Het is aan een volgend kabinet om te besluiten of en zo ja hoe hier vervolg aan wordt gegeven. Tevens is aangekondigd dat kantoren (met uitzondering van zeer kleine en monumentale panden) vanaf 2023 alleen nog gebruikt mogen worden als zij minstens energielabel C hebben. Onderzoek is aangekondigd naar de mogelijkheden voor energiebesparing in andere categorieën utiliteitsgebouwen.

Ook het Rijksvastgoedbedrijf levert een bijdrage aan de invulling van het rijksbeleid en Europese doelstellingen op het gebied van energie en circulaire economie.

Zo is het voormalig ministeriegebouw 'Rijnstraat 8' omgevormd tot een flexibel en duurzaam verzamelkantoor voor de Rijksoverheid. Het pand heeft energielabel A+++; ongekend laag bij de renovatie van een dergelijk groot pand. Met het Programma Groene Technologieën 3.0 stimuleert het Rijksvastgoedbedrijf innovaties, die leiden tot energiebesparing en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen. Verder neemt het Rijksvastgoedbedrijf met drie panden deel aan het programma Kantoor vol Energie. Binnen dit programma worden panden door het Rijksvastgoedbedrijf op een innovatieve manier aanbesteed. De ambitie van het programma is dat dit tot energieneutrale kantoorpanden leidt.

2.8 Hervorming Rijksdienst en doelmatig en duurzaam Rijksvastgoed

De afgelopen jaren zijn instrumenten ontwikkeld die helpen bij de monitoring en de **beheersing van de apparaatsuitgaven** (uitgaven voor personeel en materieel die nodig zijn om de organisatie te doen functioneren). De beheersing is nu meer dan voorheen binnen de financiële kolom belegd, waardoor vaker scherp debat gevoerd wordt over de manier waarop de uitvoeringskosten van nieuw beleid kunnen worden gedekt. Bij de start van het kabinet zal bezien moeten worden hoe e.e.a. in de nieuwe kabinetsperiode vorm krijgt. In de jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk informeert het kabinet de Tweede Kamer ieder jaar over de ontwikkelingen in de omvang van de Rijksdienst.

De aansturing en bekostiging van de Shared Service Organisaties (SSO's) is vereenvoudigd. Dit is belangrijk voor de **interdepartementale samenwerking** op de verschillende aspecten van de bedrijfsvoering.

Binnen de bedrijfsvoering is de afgelopen jaren vooral veel aandacht besteed aan **Informatie- en Communicatietechnologie (ICT)**. Er is uitvoering gegeven aan de maatregelen uit de kabinetsreactie op het eindrapport van de Tijdelijke commissie ICT-projecten. De maatregelen zijn gericht op de beheersing van ICT-projecten, personeel, inkoop en verbetering van de informatievoorziening aan de Tweede Kamer. De meest in het oog springende maatregel is de oprichting van het Bureau ICT-Toetsing (BIT), dat inmiddels meer dan tien toetsen heeft uitgevoerd. Ook zullen tot en met 2019 jaarlijks 30 ICT-trainees worden aangetrokken. Eind 2016 is daarnaast de Strategische I-agenda Rijksdienst aan de Tweede Kamer aangeboden. Het doel van deze agenda is om met behulp van ICT tot een betere en transparantere dienstverlening aan bedrijven en instellingen te komen. De agenda versterkt en ondersteunt de initiatieven die individuele ministeries nemen.

In het personeelsbeleid is m.n. aandacht geschonken aan het vergroten van de mobiliteit van de rijksambtenaren. Het aandeel vrouwen dat een topfunctie bekleedt binnen de Rijksdienst was eind 2016 33%. Het realiseren van de taakstellingen t.a.v. functies voor mensen met een arbeidsbeperking vergt veel aandacht.

De strategie van het Rijk is om een zakelijke benadering van vastgoed te combineren met een optimaal maatschappelijk rendement. Deze strategie is samen met regionale partners uitgewerkt in masterplannen: twaalf '**provinciale Rijksvastgoedplannen**' en het Rijksvastgoedplan Den Haag. De masterplannen zorgen voor de concrete matching van vraag en aanbod van kantoorbehoefte binnen het Rijk. De prikkels tot doelmatigheid zijn nu belegd op bovendepartementaal niveau, zodat de voorraad beter benut kan worden. Het is de bedoeling om door uitvoering van de masterplannen vanaf 2020 structureel circa €130 miljoen te besparen. Het Rijksvastgoedbedrijf is tevens verantwoordelijk voor de realisatie van duurzame huisvesting van het Rijk. De verwarming en koeling van bestaande bouw neemt 33% van de totale CO₂ uitstoot voor haar rekening. Het Rijksvastgoedbedrijf – als grote vastgoedbeheerder – kan dus flink bijdragen aan de reductie van CO₂.

Tot slot loopt er een aantal bijzondere projecten, zoals de renovatie van het Binnenhof (kosten € 475 miljoen) en paleis Huis ten Bosch.

3

Financieel kader

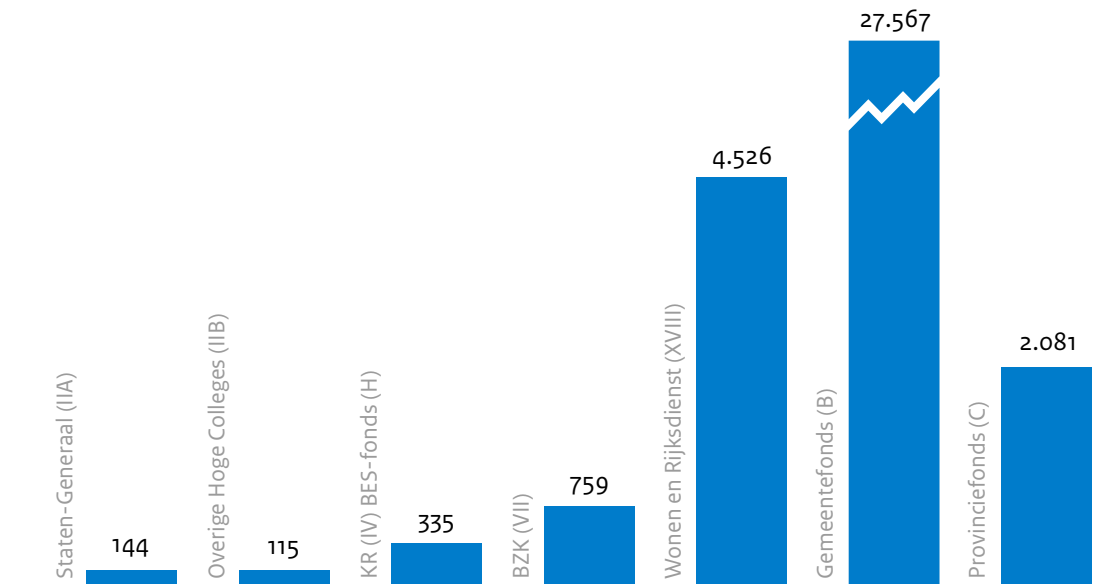

3.1 Inleiding

Binnen de Rijksbegroting is de minister van BZK eerstverantwoordelijke voor zeven begrotingen:

1. Staten-Generaal (IIA) (Eerste Kamer en Tweede Kamer)
2. Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten van de Gouverneurs (IIB) (Raad van State, Algemene Rekenkamer, Nationale Ombudsman, Kanselarij der Nederlandse Orden, Kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten)
3. Koninkrijksrelaties (IV) en BES-fonds (H) (Bonaire, Sint Eustatius en Saba)
4. Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)
5. Wonen en Rijksdienst (XVIII)
6. Gemeentefonds (B)
7. Provinciefonds (C)

Uitgaven BZK 2017 (bedragen x €1 mln.)

Met de zeven begrotingswetten (en acht begrotingsstaten) is in 2017 een totaalbedrag van bijna 36 miljard euro aan uitgaven en 718 miljoen euro aan niet-belastingontvangsten gemoeid. Het grootste deel van de uitgaven (83%) is bestemd voor de medeoverheden. Afgerond 27,6 miljard euro is via het Gemeentefonds bestemd voor de Nederlandse gemeenten. Voor de Provincies is afgerond 2,1 miljard euro beschikbaar via het Provinciefonds.

3.2 Begrotingshoofdstukken

De Staten-Generaal (IIA) en de Overige Hoge Colleges van Staat en de kabinetten (IIB)

In artikel 19 van de Comptabiliteitswet (CW) 2001 is bepaald dat de minister van BZK verantwoordelijk is voor het beheer van begrotingshoofdstuk II A Staten-Generaal en van begrotingshoofdstuk II B (Raad van

State, Algemene Rekenkamer, Nationale ombudsman, Kanselarij der Nederlandse Orden, kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten). De Staten-Generaal, de Raad van State, de Algemene Rekenkamer en de Nationale ombudsman hebben een bijzondere staatsrechtelijke positie, die tot uiting komen in onafhankelijkheid ten opzichte van de regering en in de grondwettelijk vastgelegde taken. De minister moet in dit verband de grenzen van zijn verantwoordelijkheden en bevoegdheden ten aanzien van het beheer van begrotingshoofdstukken bewaken en prudent omgaan met de verantwoordelijkheden en bevoegdheden zodat hij recht doet aan hun staatsrechtelijke positie. Voor het beheer van de beide begrotingshoofdstukken zijn beheersafspraken gemaakt waarin procedures rondom de begrotingscyclus verder zijn uitgewerkt.

Koninkrijksrelaties (IV) en BES-fonds (H)

De minister van BZK is verantwoordelijk voor de relaties met de Caribische landen en BES-eilanden. Het grootste deel (€ 87 miljoen) van het begrotingshoofdstuk IV is bestemd voor de invulling van de waarborgfunctie en schuldsanering/lopende inschrijvingen/leningen (€ 172 miljoen). Voor de totale waarborgfunctie geldt dat de uitvoeringsverantwoordelijkheid bij de minister van Defensie en de minister van Veiligheid en Justitie (VenJ) ligt. Alleen als het gaat over de waarborgfunctie ten aanzien van de landen van het Koninkrijk is de minister van BZK beleidsverantwoordelijk.

Nederland heeft met de start van de nieuwe staatkundige verhoudingen de schulden van de Nederlandse Antillen overgenomen zodat Curaçao en Sint-Maarten

vanuit een gezonde financiële positie zouden starten. Deze schuldsanering beslaat een deel van de Koninkrijksrelaties (KR-) begroting. Daarnaast is de minister van BZK verantwoordelijk voor het ordelijk en tijdig verlenen van de opdracht tot inschrijving op leningen van Curaçao en Sint Maarten aan het Agentschap van het ministerie van Financiën (lopende inschrijving). De minister van BZK is daarbij ook verantwoordelijk voor het monitoren van tijdige rentebetalingen en aflossingen op verleende leningen door de betreffende landen.

De begroting van Koninkrijksrelaties bevat ook het BES-fonds (H). Vanuit het BES-fonds ontvangen de openbare lichamen Saba, Bonaire en Sint-Eustatius de vrije uitkering (totaal meer dan € 41 miljoen). Met deze middelen voeren de openbare lichamen hun eilandelijke taken uit. De openbare lichamen zijn zelf verantwoordelijk voor de resultaten die ze met hun bijdrage uit dit fonds realiseren.

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)

De begroting van BZK bestaat uit 4 onderdelen (beleidsartikelen), namelijk Openbaar bestuur en democratie, Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, Dienstverlenende en innovatieve overheid en Arbeidszaken overheid.

Voor Openbaar bestuur en democratie staat in 2017 € 28 miljoen op de begroting, aflopend naar € 25 miljoen in 2019 en verder. Het grootste deel staat vast voor subsidies aan politieke partijen, verkiezingen en de Oorlogsgravenstichting. Daarnaast is € 3,6 miljoen beschikbaar voor Communicatie, kennisdeling en onderzoek.

Voor de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst AIVD is ongeveer € 250 miljoen structureel beschikbaar. De uitgaven van deze dienst bestaan hoofdzakelijk

uit apparaatsuitgaven (uitgaven voor personeel en materiaal die nodig zijn voor het functioneren van de organisatie).

Op het onderdeel “Dienstverlenende en innovatieve overheid” zijn in 2018 de grootste posten Informatiebeleid en de ontwikkeling van overheidsbrede e-overheidsvoorzieningen (€ 44 miljoen) en de betrouwbare levering van e-overheidsvoorzieningen voor burgers (€ 46 miljoen). Structureel is voor beide onderdelen € 73 miljoen beschikbaar. Daarnaast wordt binnen dit beleidsartikel gewerkt aan burgerschap. Dit omvat reisdocumenten, basisregistratie personen (€ 27 miljoen) en subsidies voor ProDemos (het huis voor democratie en rechtstaat) en het Comité 4/5 mei (€ 4 miljoen).

Onder het thema Arbeidszaken overheid wordt gewerkt aan een dienstverlenende, slagvaardige en kostenbewuste overheid met voldoende en goed gekwalificeerde, integere medewerkers en politieke ambtsdragers. De € 27 miljoen die op de begroting staat wordt besteed aan arbeidsmarktbeleid (€ 3,8 miljoen) en subsidies voor het overlegstelsel (€ 2,3 miljoen). Daarnaast is € 17 miljoen beschikbaar voor Pensioenen en uitkeringen politieke ambtsdragers en de Regelingen voor Nederlandse ambtenaren uit de voormalige overzeese gebiedsdelen (SAIP).

Naast de beleidsthema's staan verder nog de uitgaven aan apparaat (personeel en materieel) van het kerndepartement (€ 314 miljoen) op de begroting. Hieronder vallen ook de apparaatskosten uit de begrotingen van Wonen en Rijksdienst, maar niet van Koninkrijksrelaties.

Wonen en Rijksdienst (XVIII)

De begroting voor Wonen en Rijksdienst is een programmabegroting en bestaat uit vier onderdelen, namelijk wonen, woonomgeving en bouw, kwaliteit

Rijksdienst en uitvoering Rijksvastgoedbeleid, waar in 2017 € 4,5 miljard mee gemoeid is. Het onderdeel Wonen is gericht op een vrij toegankelijke, vraaggerichte woningmarkt met steun voor degenen die dat nodig hebben. De steun wordt gegeven in de vorm van de huurtoeslag en is het grootste onderdeel van de begroting (circa € 4 miljard). Overige middelen worden besteed aan huisvesting van vergunninghouders, eigenwoningregelingen, woonconsumentenorganisaties, onderzoek en kennisoverdracht en uitgaven aan uitvoeringsinstanties, zoals de Huurcommissie (€ 14 miljoen) en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

Woonomgeving en bouw omvat de verantwoordelijkheid voor woningbouw, de kwaliteit van woningen en gebouwen, de leefbaarheid van de woonomgeving en energiebesparing in de gebouwde omgeving. In totaal gaat het om € 247 miljoen in 2018. Het onderdeel energiebesparing is het grootste onderdeel van de begroting (bijna € 220 miljoen), waarvan € 197 miljoen bestemd is voor de stimuleringsregeling energieprestatie huursector (STEP) en nog eens € 200 miljoen in 2019 en € 21 miljoen voor energiebesparing in de koopsector, waaronder de subsidie energiebesparing eigen huis. Met woningbouwproductie is ongeveer € 11 miljoen gemoeid en € 2,1 miljoen voor de kwaliteit van de woonomgeving. Daarnaast is BZK (mede)verantwoordelijk voor een aantal fondsen op het gebied van energiebesparing waaronder het Fonds Energiebesparing Huurders (€ 73 miljoen), het Nationaal besparingsfonds (€ 75 miljoen Rijk en € 225 miljoen banken) en het Fonds funderingsherstel (Rijk € 20 miljoen en € 80 miljoen banken).

Kwaliteit Rijksdienst gaat over rijksbrede bedrijfsvoering, goed werkgeverschap, en management van de Rijksdienst van hoge kwaliteit. Daarvoor staat € 19,5 miljoen op de begroting aflopend tot

€ 13 miljoen in 2020. Dit wordt besteed aan arbeidsmarkt Communicatie, subsidie aan het Arbeidsmarkt- en Ontwikkelingsfonds (A&O-fonds) en diverse opdrachten voor de bedrijfsvoering.

De middelen voor de uitvoering Rijksvastgoedbeleid (€ 111 miljoen) zijn bestemd voor het vastgoed van het Rijk. Daarnaast staan de kosten voor de huisvesting van Hoge Colleges van Staat, het ministerie van Algemene Zaken en het Koninklijk Huis op de begroting van Wonen en Rijksdienst.

Risicoregelingen

Risicoregelingen bestaan uit garanties, leningen en achterborgstelling. Wonen en Rijksdienst is verantwoordelijk voor in totaal € 275 miljard (2016) aan achterborgstellingen voor de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) en het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Bij het WSW is de achtervang voor de helft gedeeld met de gemeenten.

Agentschappen

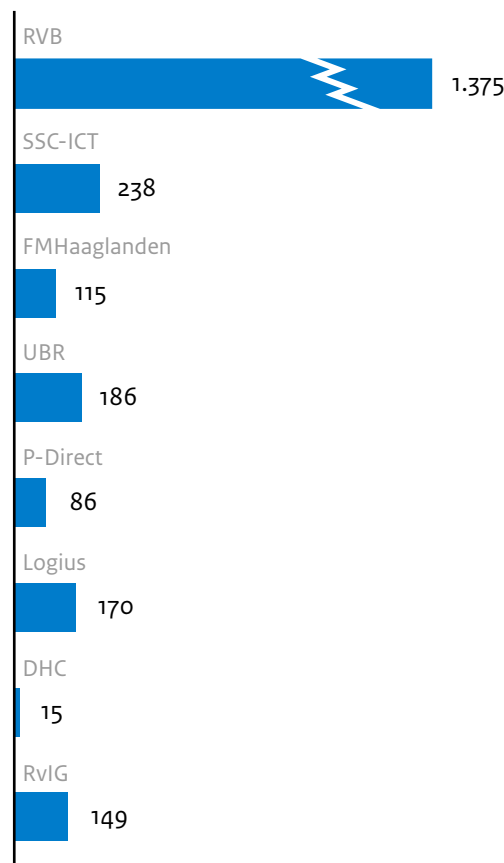
In diverse begrotingen van BZK worden middelen beschikbaar gesteld voor de Agentschappen. Agentschappen zijn uitvoerende dienstonderdelen waarbij via een speciaal sturingsmodel de mogelijkheden tot een doelmatiger bedrijfsvoering worden gestimuleerd, zonder dat de macrodoelstellingen van normering, allocatie en beheersing van uitgaven in gevaar komen. Agentschappen worden gekenmerkt door een eigen (baten-lasten)administratie en een resultaatgericht sturingsmodel. Het agentschapsmodel is een vorm van interne verzelfstandiging waarbij de ministeriële verantwoordelijkheid voor de agentschappen volledig gehandhaafd blijft.

Ieder agentschap heeft een “eigenaar” die verantwoordelijk is voor het toezicht op de algemene gang van zaken in het agentschap. De SG van BZK is formeel

de eigenaar van alle agentschappen van BZK. Met uitzondering van het Rijksvastgoedbedrijf heeft de SG het eigenaarschap gedelegeerd aan de directeuren-generaal onder wiens domein het betreffende agentschap actief is.

Jaaromzet 2016 per agentschap (bedragen x €1 mln.)

BZK heeft in totaal 8 agentschappen. De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG), de Dienst van de Huurcommissie (DHC) en Logius zijn agentschappen met een sterke relatie met de beleidsuitvoering van BZK. De overige agentschappen leveren vooral rijksbrede bedrijfsvoeringsdiensten en –producten aan de departementen. Dit type agentschappen worden ook wel SSO's (Shared Service Organisaties) genoemd. Het betreft de agentschappen P-Direct, Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk (UBR), FMHaaglanden, Shared Service Centrum ICT (SSC-ICT) en het Rijksvastgoedbedrijf. Het Rijksvastgoedbedrijf speelt naast haar SSO taak (huisvesting rijkskantoren) ook een voorname rol in de strategische inzet van vastgoed bij de realisatie van ruimtelijke, infrastructurale en overige ontwikkelingsdoelstellingen van het Rijk, provincies en gemeenten. Samen hebben deze agentschappen een jaaromzet van afgerond 2,3 miljard euro (op basis van jaarverslag 2016).

Gemeentefonds (B) en Provinciefonds (C)

De minister van BZK en de minister van Financiën – i.c. de staatssecretaris van Financiën – zijn gezamenlijk de fondsbeheerders. Op basis van de Financiële verhoudingswet zijn zij verantwoordelijk voor de financiële verhoudingen tussen Rijk, provincies en gemeenten. Daarbij gaat het om de goede werking van de verdeelsystematiek van het gemeentefonds.

Het Gemeentefonds en het Provinciefonds ademen door de zogenaamde accesssystematiek ("samen trap op, samen trap af") mee met de Rijksuitgaven. Als departementen taken of activiteiten van provincies of gemeenten willen wijzigen, moeten (artikel 2 financiële verhoudingenwet) zij de financiële gevolgen van deze wijziging voor de provincies of gemeenten beargumenteren en aangegeven hoe deze kosten worden gedekt.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de resultaten die ze met hun bijdrage uit dit fonds realiseren. Met inachtneming van de wet- en regelgeving zijn gemeenten autonoom in het voeren van hun beleid bekostigd uit het Gemeentefonds.

3.3 Begrotingsproces

De besluitvorming over inkomsten en over de uitgaven vindt gescheiden plaats. Het hoofdbesluitvormingsmoment, waarop besloten wordt over de uitgaven, vindt plaats in het voorjaar op basis van het Centraal Economisch Plan (CEP) van het Centraal Planbureau (CPB).

De start van de voorjaarsbesluitvorming vindt meestal plaats in maart met het versturen van de beleidsbrief naar de minister van Financiën. Binnen het departement heeft dan al een eerste weging van prioriteiten plaatsgevonden. Vervolgens starten de onderhandelingen met het ministerie van Financiën. Uitgangspunt is eigen broek ophouden: departementen moeten problemen, of nieuwe voorstellen binnen de eigen begroting oplossen. Zaken die politiek gewogen moeten worden komen aan bod in begrotingsbilateralen met de minister van Financiën. Deze vinden veelal plaats in april. Eind april informeert de minister van Financiën de ministerraad over alle besluiten via het Besluitvormingsmemorandum.

Besluitvorming over het lopende jaar wordt verwerkt in de Voorjaarsnota, besluitvorming over het volgende jaar wordt dit verwerkt in de nieuwe begrotingen, die op Prinsjesdag aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

In augustus vindt de besluitvorming over de inkomstenkant van de begroting plaats op basis van de Macro Economische Verkenning (MEV) van

het CPB. In juni worden de beleidsuitgangspunten vastgesteld die de input vormen voor de MEV-raming. De koopkrachteffecten van de voorgestelde lastenmaatregelen leiden dikwijls tot aanpassing van de voorgenomen maatregelen. Voor BZK is de huurtoeslag een belangrijke maatregel in de koopkrachtbesluitvorming.

De Najaarsnota is de laatste nota over het budget in het begrotingsjaar. In deze nota komen mee- en tegenvallers aan bod en gaat in de regel over middelen die nog niet tot besteding zijn gekomen (onderuitputting). Als er wijzigingen zijn in de begroting komt er een suppletoire begrotingswet (aanvullende begrotingswet). Belangrijke (financiële en beleidsmatige) beslissingen worden veelal doorgeschoven naar het hoofdbesluitvormingsmoment. Als er na de najaarsnota nog beleidsmatige financiële veranderingen plaatsvinden moeten deze in een zogenaamde veegbrief nog aan de Tweede Kamer worden gemeld.

3.4 Verantwoording en onvolkomenheden

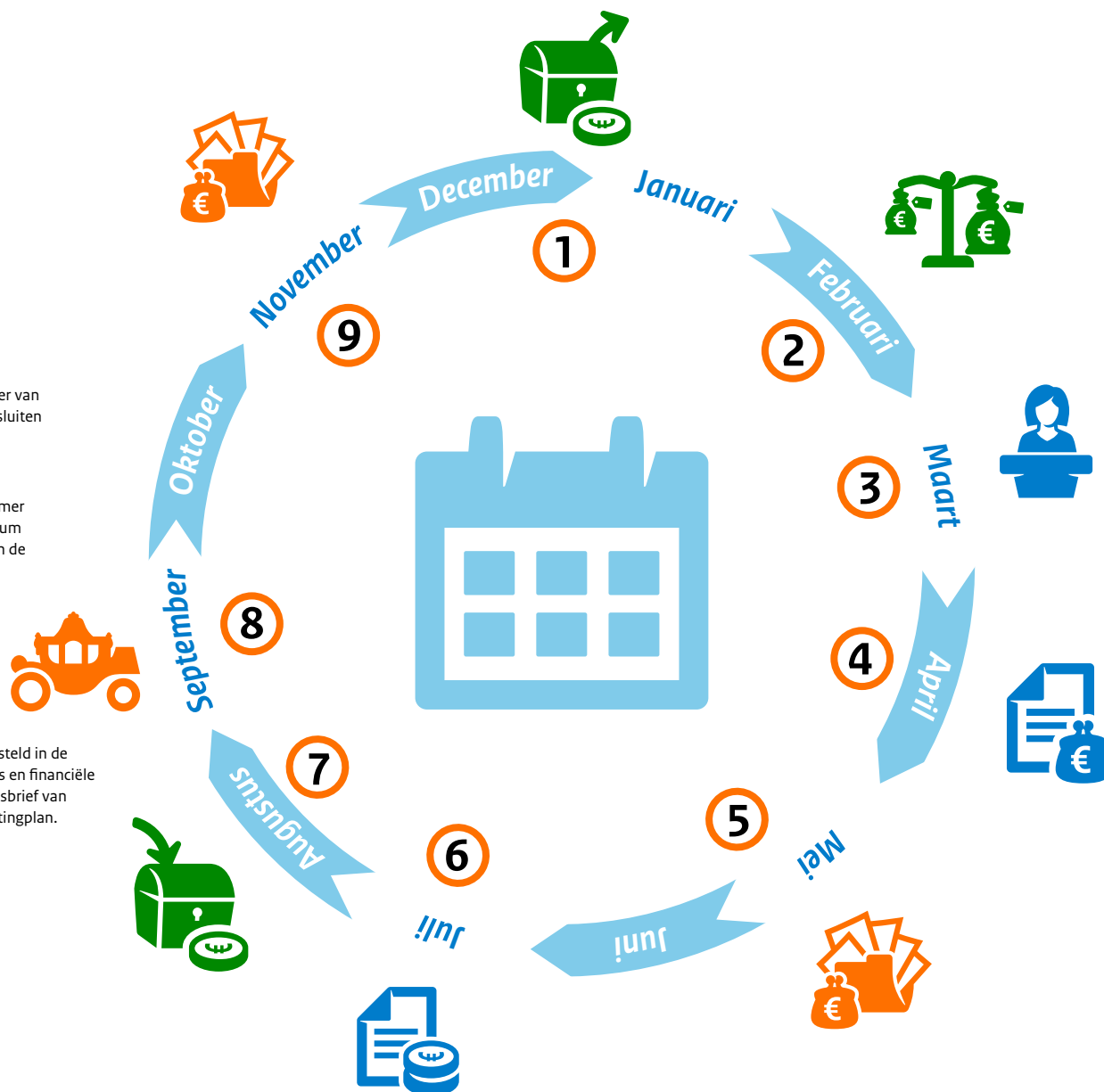
Verantwoording

Onderdeel van de financiële verantwoording zijn het jaarverslag en de slotwet. Tezamen vormen deze de inhoudelijke en technische sluiting van het jaar. De Jaarverslagen worden door de Auditdienst Rijk (ADR) gecontroleerd. Deze stelt per begroting samenvattende auditrapporten op en een controleverklaring. De ADR werkt met bevindingen, die variëren van licht, gemiddeld tot ernstig. Ten behoeve van de Tweede Kamer voert de Algemene Rekenkamer (AR) ook een verantwoordingsonderzoek uit. De AR maakt hiervoor gebruik van de informatie uit het jaarverslag en de samenvattende bevindingen van de ADR. Daarnaast doet de AR ook zelf onderzoek. De AR kan de bevindingen van de ADR overnemen, maar maakt een eigen

Begrotingsproces

Dit figuur beschrijft de belangrijkste stappen in het begrotingsproces voor het ministerie van BZK

- 1** December/januari: interne voorbereiding op de besluitvorming over de **uitgaven** op basis van decemberraming van het CPB en inventarisatie van interne beleidsdossiers (met financiële consequenties) waarover besloten moet worden.
- 2** Februari: weging prioriteiten binnen BZK.
- 3** Maart: op basis van deze weging stuurt minister BZK beleidsbrief naar minister van Financiën. Vervolgens deelt de minister van Financiën de financiële kaders mee in de ministerraad (mondeling of schriftelijk) voor de begrotingsonderhandelingen op basis van het Centraal Economisch Plan van het CPB.
- 4** April: begrotingsbilateralen met de minister van Financiën. Eind april verstuurt de minister van Financiën het besluitvormingsmemorandum om ministerraad te informeren over alle besluiten (over de uitgaven). Dit vormt het sluitstuk van de voorjaarsbesluitvorming.
- 5** Eind mei (voor 1 juni): minister van financiën stuurt de voorjaarsnota naar de Tweede Kamer over de uitvoering van de huidige begroting (verwerking van besluitvormingsmemorandum voor het lopende jaar incl meerjarige uitwerking daarvan). Indien er wijzigingen komen in de begroting dan aanvullende begrotingswet (1e suppletore) (Eind mei).
- 6** Juli: minister van Financiën informeert de ministerraad over de uitvoering van de begroting van het lopende jaar via de julibrief.
- 7** Augustus: als onderdeel van de augustusbesluitvorming worden alle begrotingen vastgesteld in de ministerraad. Daarnaast wordt besloten over **inkomsten*** op basis van koopkrachtplaatjes en financiële kaders uit de Macro Economische Verkenningen (MEV); dit wordt verwerkt in de augustusbrief van minister van Financiën om ministerraad te informeren over alle besluiten en in het belastingplan.
- 8** September: presentatie nieuwe begrotingen voor Prinsjesdag (met daarin de voorjaarsbesluitvorming en augustusbesluitvorming verwerkt).
- 9** November: najaarsnota met mee- en tegenvallers en onderuitputting van huidige begroting alleen voor het lopende jaar. Indien er wijzigingen komen in de begroting dan aanvullende begrotingswet (2e suppletore) (November).

*Voor BZK is huurtoeslag een belangrijke maatregel in de koopkrachtbesluitvorming.

afweging. De AR maakt onderscheid tussen aandachtspunt, onvolkomenheid en ernstige onvolkomenheid. De AR spreekt van een onvolkomenheid wanneer een ministerie of uitvoeringsorganisatie een bedrijfsvoeringsproces niet goed heeft ingericht of uitgevoerd. De minister moet reageren op de bevindingen van de AR. Deze bestuurlijke reactie wordt in het verantwoordingsonderzoek van de AR opgenomen.

IIA & IIB	2013	2014	2015	2016
Beveiliging en beheer financiële systeem Tweede Kamer				●
H IV Koninkrijksrelaties	2013	2014	2015	2016
Informatiebeveiliging RCN		1	1	●
HVII BZK	2013	2014	2015	2016
Beveiligingsnormen DigiD	●	●	●	●
Subsidiebeheer kerndepartement	●	●	●	●
Financiële functie kerndepartement	●	●	●	●
Inkoopbeheer kerndepartement	●	●	●	●
Informatiebeveiliging kerndepartement	●	●	●	●
Informatiebeveiliging RCN		●	●	¹
WNT			●	●
BRP-stelsel			●	●
AIVD			●	●
H XVIII WenR	2013	2014	2015	2016
Inkoopbeheer RVB	●	●	●	●
Inkoopbeheer HIS		●	●	●
Inkoopbeheer ECO&P			●	●
Kaders leverancierskeuze en aansturing inkoopfunctie			●	●

● Opgelost ● Aandachtspunt ● Onvolkomenheid

¹ Is in 2016 verplaatst van begrotingshoofdstuk 7 naar 4.

De jaarverslagen worden door de minister van Financiën samen met de samenvattende auditrapporten op verantwoordingsdag (3e woensdag in mei) aan de Kamer aangeboden. Op dezelfde dag biedt ook de Algemene Rekenkamer de verantwoordingsonderzoeken aan. Politiek gezien zijn de oordelen van de AR het belangrijkste.

Onvolkomenheden

In 2016 constateerde de AR zes onvolkomenheden en zeven aandachtspunten over 2015. Er is inmiddels goede progressie geboekt en in 2017 (over verslagjaar 2016) zijn geen onvolkomenheden toebedeeld aan BZK. De onvolkomenheid voor Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN) is niet langer toebedeeld aan BZK (begrotingswet VII), maar aan Koninkrijksrelaties (begrotingswet IV). Sinds 2017 hanteert de AR niet langer het begrip aandachtspunt, iets is een onvolkomenheid of niet. Bij Wonen en Rijksdienst is er wel een onvolkomenheid bijgekomen voor het inkoopbeheer bij het Expertisecentrum Organisatie en Personeel (EC O&P) van UBR. Dit was een aandachtspunt in 2015.

De Staten Generaal (H IIA) heeft een onvolkomenheid gekregen voor de beveiliging en het beheer van het financiële systeem van de Tweede Kamer. De Hoge Colleges van Staat zijn zelf verantwoordelijk voor de beheersing van hun organisaties, maar de verantwoordelijk minister wordt wel gevraagd hierop te reageren. Er zijn geen onvolkomenheden op het gemeentefonds, provinciefonds en het BES fonds.

Het kost tijd om van een onvolkomenheid af te komen. Alle probleemeigenaren moeten daarvoor verbeterplannen opleveren. Behandeling vindt plaats in het Audit Committee, waarin ook de ADR en periodiek de AR zitting hebben.

3.5 Beleidsdoorlichtingen en evaluaties

Beleidsdoorlichtingen en evaluaties hebben momenteel bijzondere belangstelling van de Tweede Kamer (en in het kielzog de Algemene Rekenkamer en Financiën). Hebben we bereikt wat we hebben beoogd en kon dat niet sneller of goedkoper, kort gezegd de vraag naar doeltreffendheid en doelmatigheid. Sinds 2015 wil de Kamer vooraf zicht hebben op de vraagstelling en onderzoeksopdracht voor een beleidsdoorlichting om zo nodig aan de voorkant nog te kunnen bijsturen. Verder is de regelgeving aangescherpt waarbij onder andere bij een beleidsdoorlichting inzichtelijk moet worden gemaakt wat er zou gebeuren als het betreffende budget met 20% wordt gekort.

Los van de meer procesmatige invalshoek rond het versterken van de beleidsdoorlichtingen heeft de Studiegroep Begrotingsruimte vorig jaar op dit punt geadviseerd om een operatie Inzicht in kwaliteit te starten. Dit in de vooronderstelling dat aan de voorkant beter nagedacht kan worden over concrete doelstellingen en wat en hoe kan worden gemonitord zodat ten behoeve van een beleidsdoorlichting ook voldoende materiaal beschikbaar is om antwoord te geven op de mate van doelmatigheid en doeltreffendheid. Dit punt zal door het komende kabinet verder worden opgepakt.

4

Onderdelen BZK

a. SG Cluster

In het SG-cluster zijn de directies ondergebracht die inhoudelijk rechtstreeks door de SG aangestuurd worden en beheersmatig onder de verantwoordelijkheid vallen van de directeur Concernondersteuning. Het cluster kent uiteenlopende disciplines: BZK-brede advisering op het HRM-, Communicatie- en politiek/ bestuurlijke domein, de BZK-brede verbinding en regie op de terreinen Kennis, Europa, Internationaal en Macro-economie, de departementale bedrijfsvoeringseenheid als ook de BZK-brede financiële-, de juridische- en i-control functies zijn in het cluster ondergebracht. Binnen het cluster is vanwege zijn bijzondere karakter bovendien één beleidsdirectie opgenomen, de directie Koninkrijksrelaties. Ook de permanent 'flexibele schil' van het kerndepartement maakt onderdeel uit van het cluster: BZK-Flex.

Daarnaast valt de **Raad voor het Openbaar Bestuur** ook onder het SG cluster.

Directie Concernondersteuning

De directie Concernondersteuning (DCO) richt zich op het bieden van hoogwaardige, deskundige advisering en ondersteuning vanuit verschillende disciplines. De directie heeft binnen BZK een brede ondersteunende taak voor het gehele ministerie en de bewindspersonen.

Naast het ondersteunen bij de concernsturing en het op strategisch niveau adviseren van de politieke en ambtelijke top, levert de directie Concernondersteuning vanuit verschillende vakdisciplines diensten en producten aan BZK (inclusief de uitvoeringsorganisaties) en is zij verantwoordelijk voor de brede bedrijfsvoering binnen het departement. In dat kader voert de directie ook de regie op de basis-bedrijfsvoering die door Shared Service Organisaties wordt geleverd.

DCO bestaat uit de volgende onderdelen:

- Communicatie (COM)
- Personeel en Organisatie (P&O)
- Kennis, Internationaal, Europa en Macro-economie (KIEM)
- Politiek en Bestuurlijk Advies (PBA)
- Staf en Ondersteuning (S&O)

Communicatie (COM)

Kerntaken cluster Communicatie

- Communicatieadvies: de directie is eerstverantwoordelijk voor de corporate communicatiestrategie van BZK, de centrale, specialistische communicatieadvisering en de advisering ten behoeve van SG en het SG-cluster;
- Online communicatie middels de Newsroom;
- Woordvoering en speeches: de directie onderhoudt de contacten met de pers en verzorgt de woordvoering voor en presentatie van de bewindslieden;
- Protocol: ondersteuning voor de externe optredens, werkbezoeken van ministers, ontvangsten op BZK en het rouwprotocol;
- Evenementen: verantwoordelijk voor interne en externe evenementen ten behoeve van de ambtelijke organisatie;
- Analyse en verkenning van BZK beleid in de media en het bijhouden van relevante ontwikkelingen in de maatschappij voor BZK beleid.

Personeel en Organisatie (P&O)

Het cluster P&O bestaat uit drie afdelingen:

1. HRM-advies

De afdeling werkt voor BZK (met uitzondering van de Huurcommissie en de AIVD) en voor het Bestuursdepartement (BD) van VenJ en vormt de frontoffice van het cluster naar de organisatieonderdelen van BZK en het BD van VenJ. Dat betekent dat het management één aanspreekpunt kent op P&O-terrein in de senior HRM-adviseur, of het nu gaat om een

tactisch/strategische vraag of om een doorverwijzing rond een operationeel uitvoerende vraag. De afdeling adviseert weliswaar primair aan het management, maar houdt in haar advisering rekening met de ontwikkeling van de medewerkers en heeft ook een controlefunctie richting het management bij het goed, integer en transparant toepassen van de kaders en de regels.

2. *Beleid, Organisatie en advies (BOA)*

De afdeling Beleid, Organisatie en Advies (BOA) zet rijksbreed P&O-beleid om in concrete beleidsinstrumenten voor BZK en het BD van VenJ. Daarnaast is de afdeling verantwoordelijk voor de implementatie van het beleid en instrumentarium binnen BZK en het BD van VenJ.

3. *P&O-Ondersteuning*

De afdeling P&O-Ondersteuning is verantwoordelijk voor de dienstverlening ten aanzien van personele processen aan de kantzijde van BZK en het BD van VenJ. Het betreft de personeelsadministratieve processen die niet door de shared service organisatie

P-Direkt worden verzorgd. De afdeling bestaat uit vier clusters:

- Personeelsbeheer
- Kwaliteitszorg, Administratieve Organisatie en Interne Controle
- Backoffice (Werving en selectie)
- Vervoer

Politiek en Bestuurlijk Advies (PBA)

Politiek en Bestuurlijk Advies (PBA) is verantwoordelijk voor de strategische en inhoudelijke ondersteuning van de politieke en ambtelijke leiding en van de organisatie. Een klein aantal ervaren (raad)adviseurs adviseert gevraagd en ongevraagd de bewindspersonen en de leiding van het departement over de volle breedte van de portefeuille. Focus daarin zijn kansen en risico's tegen de achtergrond van de politieke en publicitaire actualiteit. Uiteraard werken de adviseurs nauw samen met de beleidsdirecties en de woordvoerders. Politiek assistenten worden geplaatst bij PBA. De adviseurs staan de bewindspersonen terzijde bij zowel debatten in de Tweede of Eerste Kamer als de interne overleggen met

de beleidsdirecties en uitvoeringsonderdelen. Tevens verzorgt de afdeling PBA de voorbereiding en verslaglegging van de ministerraad en de wekelijkse ministerstaf.

Kennis, Internationaal, Europa en Macro-economie (KIEM)

KIEM bestaat uit drie onderdelen: Kennis & Strategie, Internationaal & Europa, Macro-economie. Het werk van de afdeling is voor het hele departement. KIEM levert een bijdrage aan de strategievorming binnen het departement. Dat gebeurt op twee manieren, namelijk door

- a. Het meewerken aan de belangrijke politiek-bestuurlijke dossiers van het ministerie van BZK. KIEM levert denk- en organisatiekracht.
- b. Het agenderen van nieuwe beleidsonderwerpen op het BZK-terrein. KIEM brengt de buitenwereld binnen, doet scenario-exercities en zwengelt het gesprek aan.

In het afgelopen jaar heeft KIEM in het bijzonder aandacht besteed aan de betekenis van het maatschappelijk onbehagen voor het openbaar bestuur en aan de vraag wat indicatoren voor een goed functionerend openbaar bestuur zijn.

KIEM richt zich op het Europees en internationaal beleid van het ministerie van BZK. Kerntaak is het behartigen van de BZK-belangen in de verschillende EU- en internationale gremia in Den Haag. Daarnaast behandelt KIEM de grote EU-thema's voor heel BZK, zoals de Brexit en de discussie over Toekomst Europa. KIEM begeleidt de minister bij deelname aan internationale bezoeken en gremia. Op de Permanente Vertegenwoordiging te Brussel hebben wij als BZK een vooruitgeschoven post.

De afdeling KIEM borgt ook de macro-economische invalshoek op BZK-dossiers. Concreet betekent dat twee belangrijke taken. Het gaat in de eerste plaats om het adviseren aan ministers en ambtelijke top over BZK-brede macro-economische thema's. In de tweede

plaats gaat het om het bewuster maken van de economische rationaliteit bij strategische taken van BZK.

Belangrijke dossiers:

- Maatschappelijk onbehagen
- BZK en Europa
- Consequenties Brexit voor BZK

Stafen Ondersteuning

In het cluster Staf en Ondersteuning (S&O) zijn de beheersmatige en ondersteunende taken (management- en beleidsondersteuners, de control- en financiële medewerkers) van zowel de directie Concernondersteuning als van het SG-cluster ondergebracht. De ophanging geschiedt centraal zodat er efficiënter gewerkt kan worden en kwetsbaarheden kunnen worden opgevangen. Onderdeel van S&O is de coördinatie van maatschappelijke correspondentie afkomstig van burgers en maatschappelijke organisaties, waarvan de inhoudelijke beantwoording de taak is van de beleidsdirecties. Tevens is de centrale bedrijfsvoeringseenheid van BZK opgenomen, conform de doelen van het programma SGO5. Vanuit deze eenheid wordt daar waar nodig de regie gevoerd op de uitgeplaatste dienstverlening (bij SSO's) en worden bedrijfsvoeringvraagstukken met een meer strategisch, beleidsmatig of domeinoverstijgend karakter opgepakt.

BZK FLEX

BZK Flex bemenst het tijdelijk werk binnen het bestuursdepartement van BZK. Bij Flex wordt zichtbaar dat BZK een wendbare organisatie is, met gekwalificeerde flexibel inzetbare medewerkers die hun capaciteiten en competenties op meerdere plekken in de organisatie inzetten. Flex biedt medewerkers die van afwisseling houden en het ministerie breed willen ervaren volop kansen. De afgelopen jaren is gebleken dat op veel directies binnen de kern tijdelijke versterking nodig en gewenst is. Het is voor de organisatie winst als die versterking kan komen uit eigen gelederen: de kennis

die op die manier wordt overgebracht blijft in eigen huis en kan goed van pas komen op andere organisatie-plekken. Medewerkers verrijken tegelijk hun eigen CV en leren in een korte tijd het ministerie in de breedte kennen en daarin te opereren.

Tijdelijke gekwalificeerde capaciteit levert BZK Flex standaard voor programma's en projecten. Daarnaast voorziet BZK Flex in tijdelijke capaciteit (zowel bij programma's, beleidsdirecties als in de ondersteuning) ter versterking van prioritaire dossiers, ten behoeve van een zorgvuldige afbouw van dossiers en projecten bij beleidsdirecties, en ter vervanging van ziekte/langdurige afwezigheid. Kort en goed is de missie van BZK Flex: het leveren van kwalitatief goed personeel voor tijdelijk werk binnen BZK.

Directie Constitutionele Zaken en Wetgeving (CZW)

De directie CZW heeft een drietal hoofdtaken, te weten Constitutionele Zaken, Wetgeving en Juridisch Advies. De directie CZW draagt daarbij onder meer zorg voor:

- strategie, beheer en onderhoud van de Grondwet, het Statuut, alsook constitutioneel relevante internationale verdragen en EU-wetgeving alsmede constitutionele toetsing van (concept)regelgeving, beleid en maatregelen;
- beleidsvorming, verantwoordingsrapportages en wetgeving op het vlak van grondrechten/mensenrechten en de daarbij behorende institutionele infrastructuur, met daarbij bijzondere aandacht voor gelijke behandeling en de bestrijding van discriminatie alsmede de coördinatie van het rijksbeleid ter zake;
- het opstellen van alle wet- en regelgeving op het terrein van alle beleidsonderdelen van BZK en het zorg dragen voor de kwaliteit ervan;
- het adviseren over de nut en noodzaak-effectiviteit en uitvoerbaarheid om door middel van wetgeving bij te dragen aan het bereiken van de beleidsdoel-

stellingen van BZK alsmede het adviseren over de toepassing van wetgeving;

- de bezwaar- en beroepsprocedures van BZK, de Wob en de Awb in het bijzonder, alsmede voor het optreden als advocaat in loondienst t.b.v. het RVB;
- het geven van juridisch advies, alsmede voor de contacten met de Landsadvocaat
- advisering over (Europese) aanbestedings- en staatssteunkwesties, inclusief het Coördinatiepunt Staatsteun Decentrale Overheden.

CZW is de centrale wetgevingsdirectie binnen BZK en derhalve verantwoordelijk voor het opstellen van alle regelgeving van het ministerie. De directeur CZW heeft ook de functie van Chief Legal Officer. In dat kader wordt de juridische kwaliteit van wetgeving, adviezen, overeenkomsten, besluiten en geschillen binnen BZK gemonitord. Daarover wordt gerapporteerd in het jaarlijkse juridisch jaarverslag BZK.

Inhoudelijk rapporteert de directie CZW aan de Secretaris-generaal. Aan het begin van elke kabinet-periode maakt CZW een overzicht van de belangrijkste in procedure gebrachte wetsvoorstellen ten behoeve van verdere besluitvorming door het nieuwe kabinet. CZW/Constitutioneel beleid - U bent binnen het kabinet primair verantwoordelijk voor het constitutioneel beleid; beleid met betrekking tot de (nadere) vormgeving en het onderhoud van het Statuut, de Grondwet en de wetgeving die daaraan (mede) uitwerking geeft, zoals de Algemene wet gelijke behandeling, de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen, de Wet openbare manifestaties, de Wet College voor de Rechten van de Mens, de Wet op de Raad van State en de Wet op de parlementaire enquête 2008. Evaluatieonderzoek naar de werking van deze wetgeving en Europees/internationaal werk maken onderdeel uit van dit beleid. Voor veel van deze wetgeving en het achterliggende

Deel 1

Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden

Wet op de rechterlijke organisatie

beleid zijn een of meer andere bewindpersonen medeverantwoordelijk. Veelal is dat in elk geval de minister van VenJ en met betrekking tot Statuut en Grondwet ook de minister-president, minister van Algemene Zaken. In het geval van gelijke behandelingswetgeving en beleid zijn naast BZK en VenJ de bewindspersonen van SZW, VWS en OCW betrokken.

Daarnaast is CZW belast met het beheer van de relatie tussen BZK en de **staatscommissie parlementair stelsel**.

Andere belangrijke dossiers:

- Constitutioneel beleid
- Nationaal actieplan mensenrechten
- Nationaal actieplan tegen discriminatie
- Staatscommissie parlementair stelsel

Directie Financieel-Economische Zaken

De directie Financieel-Economische Zaken (FEZ) is de centrale dienstcontroller van het ministerie van BZK.

Met goed financieel-economisch advies en gedegen begrotingsuitvoering en –beheer helpt FEZ de bewindslieden en departementsleiding bij de realisatie van hun beleidsdoelen en de inrichting van de bedrijfsvoering. Daarbij zorgt FEZ dat BZK doeltreffend en doelmatig met schaarse middelen omgaat en verantwoording aflegt over rechtmatige besteding daarvan. Dit is geheel conform de Comptabiliteitswet (CW) en het Besluit Taak FEZ waarin de wettelijke basis van de FEZ-functie is gelegen. Naast uitvoering van de taken op grond van de CW en het Besluit Taak FEZ voert de directie tevens de administratie van het departement en heeft directeur FEZ de rol van Coördinerend Directeur Inkopen (CDI). Ook behartigt de directie FEZ de financiële belangen van BZK in interdepartementaal verband, onder ander in het overleg met het ministerie van Financiën.

Chief Information Officer BZK

De Chief Information Officer BZK (CIO BZK) heeft tot taak de ambtelijke en politieke leiding gevraagd en ongevraagd te adviseren over (grote) projecten met een ICT-component en is verantwoordelijk voor het verder ontwikkelen van de strategie en visie op informatievoorziening en ICT van en voor BZK.

Daarmee is de CIO BZK de eerste adviseur (I-controller) waar het gaat om alle vraagstukken rondom digitalisering en ICT die BZK als organisatie raken. Conform toezeggingen aan de Tweede Kamer (TK2011, 26643, nr.172 en nr. 135) mogen projecten met een ICT-component niet starten zonder de goedkeuring van de CIO BZK. Op alle lopende projecten en programma's waarvan BZK opdrachtgever is, wordt door de CIO-BZK toezicht gehouden. Verder is de CIO BZK kadersteller voor informatievoorziening en informatiebeveiliging en heeft daarin ook een coördinerende rol. Hierop wordt toezicht gehouden en indien nodig kan de CIO namens de SG ook aanwijzingen geven. Goede en veilige informatievoorziening (IV) en een goede ondersteunende ICT zijn immers essentieel voor het functioneren van BZK. In de I-strategie van BZK is het informatiegestuurd kunnen werken en de ontwikkeling van BZK daarin, dan ook een belangrijke pijler.

De CIO BZK is tevens directeur CIO & Informatiemanagement (CIO-staf) en is lid van de Bestuursraad BZK. De CIO-staf werkt langs 3 lijnen: 1) zorgdragen voor het beheersinstrumentarium (IT-governance en Securitygovernance) 2) zorgen voor samenhang in, en verbetering van, de informatievoorziening en 3) fungeren als strategisch partner en ruimte gevend aan innovaties.

Koninkrijksrelaties

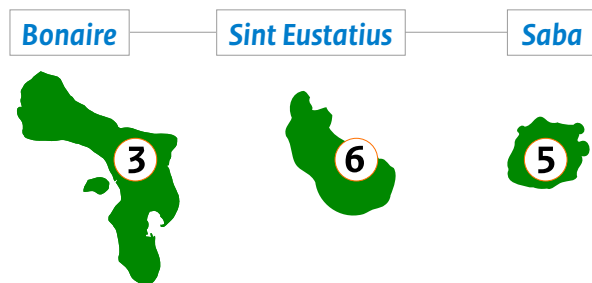
De directie Koninkrijksrelaties (KR) draagt zorg voor de samenwerking met het Caribische deel van het

Koninkrijk der Nederlanden

Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit **4 landen**

3 Bijzondere gemeenten (Caribisch Nederland)

Bonaire, Sint Eustatius, Saba hebben een aparte status binnen Nederland. Zij heten **Caribisch Nederland**.

Met de landen Aruba, Curaçao, en Sint Maarten vormen ze het **Caribisch deel van het Koninkrijk**.

Koninkrijk. KR adviseert de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op het terrein van de verhoudingen tot de landen en de openbare lichamen. Daarnaast is de directie verantwoordelijk voor wettelijk verankerde taken op het gebied van de Koninkrijksrelaties. KR maakt onderdeel uit van het SG (Secretaris-generaal)cluster en bestaat uit een onderdeel in Den Haag en een onderdeel in de regio: De Vertegenwoordiging is gevestigd in Willemstad, Curaçao en heeft daarnaast vestigingen in Sint Maarten en Aruba. De Vertegenwoordiging draagt als schakel tussen Nederland en de drie landen zowel zorg voor een optimale onderlinge samenwerking als zo constructief en transparant mogelijke politiek-bestuurlijke relaties.

KR werkt aan de hand van een programmatische aanpak. Speerpunten daarbij zijn goed bestuur, gezonde overheidsfinanciën en economieën, veilige samenlevingen om in te leven en te investeren, economische ontwikkeling en samenwerking en specifiek voor Caribisch Nederland de sociaaleconomische pijlers (armoedebestrijding & economische ontwikkeling). Deze programma's lopen logischerwijs in elkaar over en zijn, qua aantal, richting en bemensing, niet statisch; met regelmaat wordt herijkt welke thema's voor de komende periode leidend dienen te zijn.

Het vizier is minder dan voorheen gericht op de korte termijn. Het gaat naast slagvaardigheid in de actualiteit om de vraag waar we over vijf en over tien jaar staan als Koninkrijk. KR streeft naar een toekomstbeeld, scenario's en handvatten om in gezamenlijkheid het Koninkrijk nader vorm en inhoud te geven. Daarom fungeert het als spin in het Haagse web en brengt het de eilandelijke context tot leven. Met betrekking tot de openbare lichamen in het Caribisch deel van Nederland draagt KR met andere partners binnen en buiten het departement zorg voor het opstellen en verwezenlijken

van het beleid van BZK voor de openbare lichamen. Daarom is interdepartementale regie op het terrein van de Koninkrijksrelaties van cruciaal belang.

De verhoudingen tussen de landen van het Koninkrijk worden geregeld door het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden. Dit gaat uit van autonomie van de vier landen, maar omvat ook taken voor het Koninkrijk als geheel, alsmede toezichtsbepalingen die beogen fundamentele waarden van het bestuur te waarborgen. In de afgelopen periode zijn die toezichtsbepalingen een enkele keer ingezet, laatstelijk om de goede gang van zaken bij verkiezingen op Curaçao te waarborgen. Op enkele belangrijke terreinen, zoals de rechtshandhaving, wordt verder samengewerkt op basis van de consensusrijkswetten

Belangrijke dossiers:

- Situatie eilanden
- Staatsinrichting van het Koninkrijk
- Een Rijkswet tot regeling voor de behandeling van geschillen tussen het Koninkrijk en de landen
- De instelling van een Integriteitskamer op Sint Maarten.

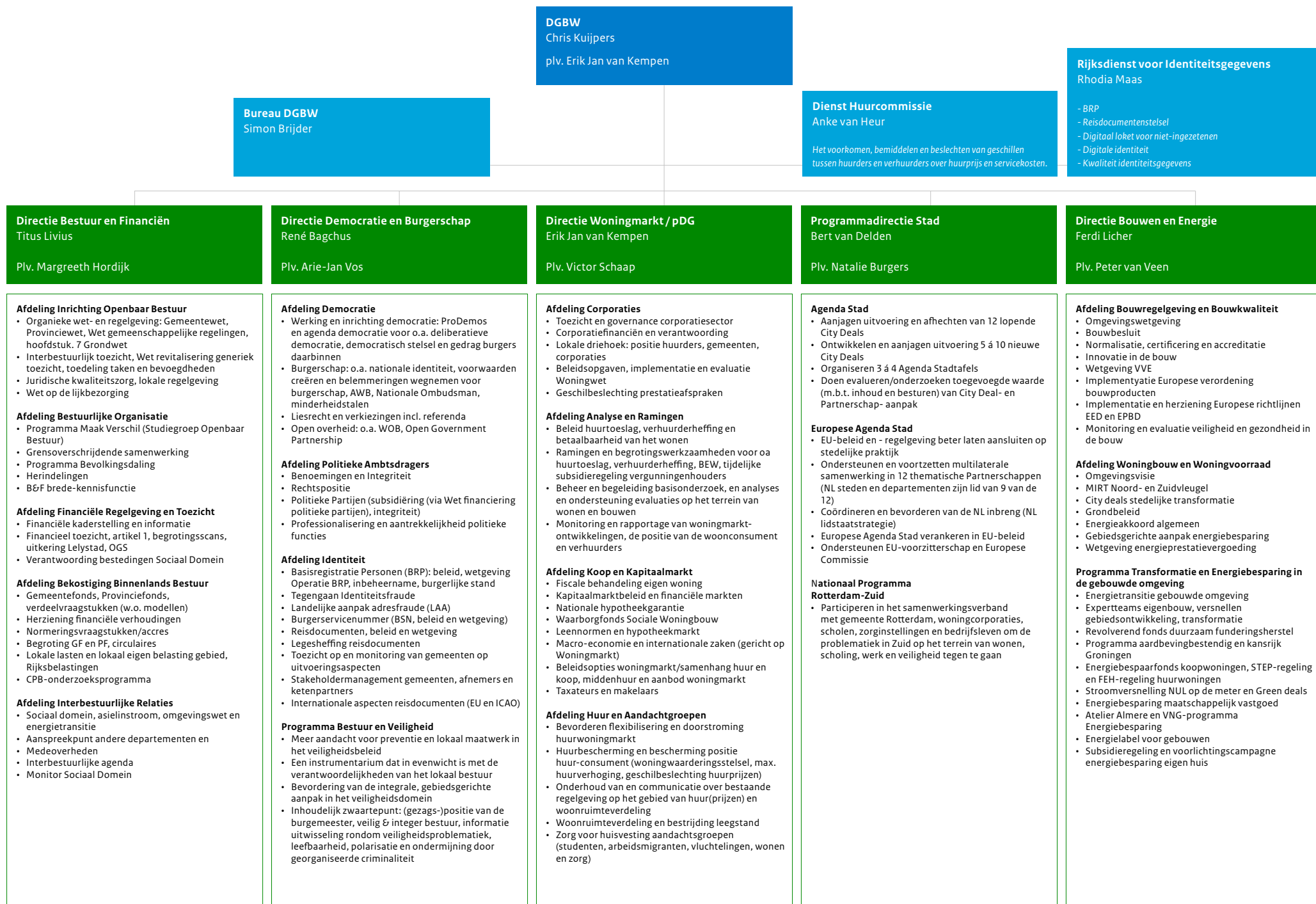
Project directoraat-generaal Wederopbouw Bovenwindse Eilanden

In de nacht van 6 op 7 september 2017 trok orkaan Irma over de eilanden Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius. De schade op deze eilanden was enorm, met name op Sint Maarten maar ook op de andere 2 eilanden. Nederland verleent noodhulp en draagt bij aan wederopbouw van Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius. Hiertoe is de project DG Wederopbouw Bovenwindse Eilanden opgezet.

Belangrijke dossiers:

- Noodhulp Sint Maarten
- Wederopbouw Sint Maarten
- Wederopbouw Saba en Sint Eustatius.

Organogram directoraat–generaal Bestuur en Wonen

b. Directoraat-generaal Bestuur en Wonen

Het directoraat-generaal Bestuur en Wonen (DGBW) staat voor een sterk en adaptief openbaar bestuur en een goed functionerend democratisch stelsel. We bieden de burger in Nederland een basis om in welvaart en welzijn te wonen en te leven. Daarmee is de woningmarkt en de duurzaam gebouwde omgeving verbonden, waarin bestuur en markt samenkomen. DGBW is gericht op vragen en wensen uit de samenleving en werkt samen met bestuurlijke, private en maatschappelijke partners.

DGBW: middenin de samenleving werken aan sterk openbaar bestuur en goed wonen en bouwen.

Het directoraat-generaal Bestuur en Wonen bestaat uit een vijftal directies:

- Directie Bestuur en Financiën
- Directie Democratie en Burgerschap
- Directie Woningmarkt
- Programmadirectie Stad
- Directie Bouwen en Energie

Daarnaast vallen de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens en de Dienst Huurcommissie ook onder DGBW.

Directie Bestuur en Financiën

De directie Bestuur en Financiën draagt bij aan goed binnenlands bestuur. We bepalen op hoofdlijnen het beleid op het terrein van de ordening, organisatie en financiering van het binnenlands bestuur. We zijn verantwoordelijk voor goede interbestuurlijke relaties en op vele fronten aanspreekpunt voor medeoverheden en departementen. Middels een interbestuurlijke agenda met departementen en

medeoverheden identificeren we maatschappelijke opgaven -zoals energietransitie, sociaal domein en regionaal economische opgaven- en komen tot een gezamenlijke aanpak. Daarbij is het uitgangspunt om de bestuurlijke organisatie en de interbestuurlijke en financiële verhoudingen af te stemmen op de economische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Belangrijke dossiers:

- Financiën medeoverheden
- Interbestuurlijke agenda en programma('s)
- Regionale opgaven

Directie Democratie en Burgerschap

De directie Democratie en Burgerschap zet zich in voor het goed functioneren van het democratisch bestel en heeft in het bijzonder aandacht voor de rol binnen het bestel van burgers en politieke ambtsdragers. De modernisering van de democratie, het zorg dragen voor kwalitatief goede bestuurders, het borgen van een betrouwbare persoonsidentiteit vormen hierbij belangrijke aandachtsvelden. Nieuw is de inzet om het lokaal bestuur beter in positie te brengen om optimaal te kunnen acteren op een aantal veiligheidsvraagstukken die zich in belangrijke mate op lokaal niveau manifesteren en die raken aan het democratisch bestel. De directie draagt bij aan de oplossing van spanningen, dilemma's en actuele vraagstukken op het snijvlak van politiek, bestuur en samenleving.

Belangrijke dossiers:

- Investeren in een vitale en weerbare democratie
- Burgerschap, Bestuur en Veiligheid
- Toekomst BRP: Basisregistratie personen

Directie Woningmarkt

De directie Woningmarkt is verantwoordelijk voor beleid en regelgeving voor de huurwoningmarkt, de woningcorporaties en de koopwoningmarkt.

De toegankelijkheid van de woningmarkt voor alle woningzoekenden in Nederland, de betaalbaarheid van woningen voor lage en middeninkomens, de volkshuisvestelijke publieke taak van woningcorporaties, de financiering vanuit vastgoed- en kapitaalmarkt en ook de hypotheekrenteaftrek zijn centrale thema's van deze directie. De directie woningmarkt werkt aan concrete beleidsvoorstellen en wetgeving op basis van feiten en analyse, inzicht in het (politieke) krachtenveld en in goed overleg met veldpartijen en belangenbehartigers.

Factsheet woningmarkt

Belangrijke dossiers:

- Middenhuur
- Verhuurderheffing
- Huurtoeslag

Programmadirectie Stad

De programmadirectie Stad staat aan de lat voor de uitvoering van de interbestuurlijke initiatieven Agenda Stad, Europese Agenda Stad en voor de rijksinzet in het Nationaal Programma Rotterdam Zuid. Deze initiatieven leveren een bijdrage aan de economische groei, leefbaarheid en innovatie in stedelijke gebieden. In Nederland werken we via City Deals, samen met medeoverheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en vakdepartementen, op een innovatieve en resultaatgerichte manier aan complexe stedelijke transitievraagstukken. Tevens zorgen we dat stedelijke gebieden ook in Europa een steviger vinger in de pap krijgen bij (Europese) regelgeving, inzet van fondsen en kennisontwikkeling via thematische Partnerships en het Pact van Amsterdam.

Belangrijke dossiers:

- Agenda stad (nationaal)
- Europese Agenda Stad
- Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ)

Directie Bouwen en Energie

De directie Bouwen en Energie maakt beleid voor woningbouw, woningvoorraadtransformatie en energie in de gebouwde omgeving. De directie zorgt voor een goed functionerende bouwmarkt en waarborgt daarbij de belangen van burgers en bedrijven, zoals de beschikbaarheid, kwaliteit en duurzaamheid van woningen en gebouwen.

Belangrijke dossiers:

- Bouwregelgeving en bouwkwaliteit
- Woningbouw/aanbod
- Energie(besparing) in de gebouwde omgeving

Rijksdienst voor Identiteitsgegevens

De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens is verantwoordelijk voor een goed en veilig beheer en gebruik van identiteitsgegevens in het Koninkrijk der Nederlanden, binnen de stelsels van de Basisregistratie Personen, het burgerservicenummer en het stelsel van productie en uitgifte reisdocumenten. De Rijksdienst regelt de wijze waarop de identiteitsgegevens van burgers worden vastgelegd, beheerd en verstrekt voor de publieke dienstverlening en is daarmee de spil in de identiteitsinfrastructuur in Nederland. Daarnaast werkt de Rijksdienst aan het terugdringen van adres- en identiteitsfraude.

Dienst van de Huurcommissie

De Dienst van de Huurcommissie ondersteunt het zelfstandig bestuursorgaan Huurcommissie bij haar werkzaamheden. De Huurcommissie is een onafhankelijke en onpartijdige organisatie die uitspraak doet in geschillen tussen huurder en verhuurder over onderhoud, huurprijs en servicekosten van huurwoningen.

Organogram directoraat-generaal Overheidsorganisatie

Bureau DG00
Irene Coenen

DGOO
Simone Roos
Plv. Olav Welling

Programma Modernisering Openbaarmaking
Overheidsinformatie (MOOI)
Marie-Louise van Muijen

Directie Ambtenaar en Organisatie (A&O)
Directeur: Olav Welling

Plv. Grada Lautenbach

Directie Informatiesamenleving en Overheid (I&O)
Directeur: Steven Luitjens

Plv. Katja Verhulst

Directie Inkoop, Faciliteiten en Huisvestingsbeleid Rijk (IFHR)
Directeur: André Weimar

Plv. Niek van der Meer

Directie CIO Rijk
Directeur: Hans Wanders

Plv. Marc van Hilvoorde

Logius (Dienst digitale overheid)
Directeur (a.i.): Marc de Jong

Plv. Erwin Stolk

Afdeling Arbeidsvoorwaarden en Pensioenen (A&P)

- Moderniseren overlegstelsel cao's en pensioenen publieke sector;
- Optreden als werkgever namens de sector Rijk in (cao)onderhandelingen;
- Regie op de ontwikkelingen van lonen en pensioenen in de publieke sector;
- Onderhandelingen over ontwikkeling lonen en pensioenen bij internationale organisaties;
- Normalisering rechtspositie ambtenaren.

Afdeling Financiële advisering en Internationale Coördinatie (FAIC)

- Macro-economisch onderzoek naar overheidswerkgeverschap en HRM;
- Kabinetstbijdragen arbeidsvoorwaarden;
- Centraal opdrachtgeverschap P-Direkt;
- Relatiebeheer St. Administratie Indonesische Pensioenen;
- Toetsing en monitoring apparaatskosten Rijk;
- DG-brede coördinatie internationale gremia, toets op doelmatigheid en effectiviteit.

Afdeling Ambtelijk vakmanschap en rechtspositie (AV&R)

- Ambtelijk vakmanschap;
- Instroom arbeidsbeperkten;
- Integriteit/ Huis voor de klokkenluiders;
- Agressievrij werken.

Afdeling Organisatiebeleid (O)

- Organisatie van de Rijksdienst;
- Lerende overheidsorganisatie;
- Doorontwikkeling rijksbrede bedrijfsvoering;
- Kaders adviescolleges en zelfstandige bestuursorganen;
- Functiegebouw Rijk.

Afdeling Personeelsbeleid Rijk (PR)

- HR-beleid Rijk: o.a. duurzame inzetbaarheid, mobiliteit, strategisch personeelsbeleid, leren en ontwikkelen, rijksbrede medezeggenschap, arbeidsmarktbeleid, één gesprekscyclus.

Programma Normering Topinkomens

- Beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector.

Afdeling Digitale Agenda iOverheid (DA)

- Visie en beleidsvorming binnen het I-domein;
- Organiseren en onderhouden van het publieke debat daarover;
- Zorg dragen voor de interbestuurlijke Digitale Agenda.

Afdeling Regie en Kaderstelling iOverheid (R&K)

- Kaderstelling, d.m.v. 1) wet- en regelgeving, 2) het PKIoverheid stelsel en 3) vitaalverklaring van generieke digitale voorzieningen;
- Opdrachtgeverschap voorzieningen GDI;
- D2017: verbeteren van de digitale dienstverlening van overheidsorganisaties met het oog op het recht van burgers en bedrijven per 2018;
- ENSIA: helpt gemeenten slim verantwoording af te leggen over informatieveiligheid, aan de eigen raad en aan nationaal toezicht.

Afdeling Digitale Toegang & iOverheid (DT&I), Programma eID stelsel

- Realiseren van veilige digitale toegang tot digitaal zaken doen met de overheid, voor nu en voor de toekomst.
- Multi-middelenbeleid en stelselverantwoordelijkheid eID.

Afdeling Effectsturing iOverheid (ES)

- Sturen op de realisatie van de beleidsdoelen op het I-domein (mbv meetindicatoren), ism de stakeholders;
- Evaluatie van de beleidsdoelen;
- Zorg dragen voor de coördinatie rondom de GDI governance;
- Verleggen van de planningshorizon op de GDI voorzieningen;
- Opdrachtgeverschap publiek middel hoog.

Afdeling Faciliteiten en Huisvestingsbeleid (F&H)

- Flexibele inzetbaarheid rijksambtenaren in rijkskantoren, met aandacht voor duurzaamheid;
- Sturen op integrale en beïnvloedbare kosten van de rijkswerkomgeving;
- Sturen op vermindering van de kantoorvoorraad en de hiermee te bereiken besparing;
- Kaders toegankelijkheid voor alle rijksmedewerkers van generieke diensten en producten op gebied van faciliteiten, ICT en huisvesting;
- Organiseren en inrichten van een slanke en doeltreffende sturing van de uitvoering.
- Monitoren en bevorderen van de kwaliteit van de werkomgeving en dienstverlening.

Afdeling Beleidsinformatie (BI)

- Leveren van de juiste informatie aan DGOO voor beleidsontwikkeling en voor rapportages Tweede Kamer oa Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk;
- Analyseren en visualiseren van data;
- Gebruiken van data voor het beleidsverhaal van DGOO;
- Openbaar maken van rapporten (naar aanleiding van de motie Open data en open onderzoeken)
- Zorgen voor een zorgvuldig dataproces, o.a. wat betreft de privacy en governance van de data.

Afdeling Inkoop en Aanbestedingsbeleid (I&A)

- Kaders voor het rijksbrede inkoopstelsel;
- Maatschappelijk verantwoord inkopen;
- Via inkoop versterken van arbeidsmarktpositie van kwetsbare groepen;
- Samenwerken met de twintig inkooporganisaties bij de verschillende departementen;
- Sturing aan de 31 categoriemanagers;
- Opstellen, implementeren, monitoren en evalueren van inkoopbeleidskaders;
- Programma versnelling verduurzaming bedrijfsvoering.

Programma Opdrachtgeverschap Rijkskantoren (POR)

- Ontwikkeling gebouw Rijnstraat 8 tot eerste Rijkskantoor van Nederland.

Afdeling I-functie Rijksdienst

- Beleid en afspraken Rijk inzake ICT-projecten en rapportage daarover;
- Beleid voor en toezien op Informatiebeveiliging rijk;
- Ondersteuning en uitwisseling binnen de rijksdienst t.a.v. privacyregulering;
- Versterking I-functie en CIO-offices Rijk;
- Bevorderen en faciliteren van goede samenwerking met de ICT-markt;
- Beleid t.b.v. versterken positie Rijk op de ICT- arbeidsmarkt;
- Versterken I-opleidingen binnen de Rijksdienst.

Afdeling ICT-voorzieningen Infrastructuur Rijk

- Beleid en kaders voor Interoperabiliteit van Digitale Werkomgevingen en Rijkskantoren
- Beleid en kaders RijksIdentityManagement;
- Beleid en kaders Programma Rijkscloud;
- Beleid en kaders rijksbrede architectuur/standaarden;
- Doorontwikkeling/exploitatie van rijksbrede ICT diensten.

Bureau ICT-toetsing (BIT)

- Onafhankelijke toetsing op ICT-projecten (ICT-component > dan € 5 miljoen)
- De minister van BZK stuurt het BIT-advies aan de minister van het betreffende ministerie.
- Er is een Toezichtraad BIT. De toezichtraad rapporteert periodiek over kwaliteit, onafhankelijkheid en effectiviteit van BIT aan de minister van BZK.

Rijksacademie voor Digitalisering en Informatisering Overheid (RADIO) i.o.

- ICT-opleidingsinstituut voor de overheid.

Afdeling Portaalendiensten

- Portaal burgers voor digitale post van steeds meer overheidsorganisaties, inzage BRP-persoonsgegevens;
- MijnOverheid, Berichtenbox.

Afdeling Toegangsdiensten

- Toegang burgers en bedrijven tot de digitale dienstverlening van de overheid: wie ben je en wat mag je?
- DigiD, DigiD Machtigen;
- eHerkenning en Idensys;
- PKIoverheid;
- BSN-koppelregister.

Afdeling Keteninformatiediensten

- Oplossingen voor elektronisch berichtenverkeer tussen overheden en belanghebbenden, zoals informatieverwerking voor Douane, een verantwoordingsketen of elektronisch bestellen en factureren;
- Digipoort;
- DigiInkoop;
- eFactureren.

Afdeling Infrastructuur & Servicecentrum

- Interne leverancier van gestandaardiseerde, gezamenlijke infrastructurele en Servicecentrum diensten;
- Stelseldiensten: voorzieningen voor de communicatie tussen de verschillende basisregistraties;
- Fraudenteam en Calamiteitenorganisatie;
- Centrum voor Standaarden;
- Servicecentrum Logius.

Afdeling Organisatiestaf

- Ondersteuning van de organisatie.

Bureau Forum Standaardisatie

- Adviseert de Nederlandse overheid over interoperabiliteit en open standaarden;
- Beheert de lijst met aanbevolen en verplichte open standaarden die gelden voor de gehele publieke sector.

C. Directoraat-generaal Overheidsorganisatie

DGOO werkt aan een moderne overheid. Een overheid die flexibel is, werkt aan de ontwikkeling van één overheid, goed werkgeverschap toont en technologie effectief inzet. Daarbij staat de informatiesamenleving centraal en is de rol van de overheid een afgeleide van de behoefte van de samenleving.

Dat doet zij door:

- te zorgen voor een modern werkgeverschap dat inspeelt op veranderingen op de arbeidsmarkt en uitgaat van hoogwaardig ambtelijk vakmanschap;
- concrete voorstellen te doen voor de rol van de overheid in de i-samenleving en de regie te nemen in de interbestuurlijke uitwerking en uitvoering daarvan;
- te bevorderen dat ICT in het Rijk optimaal en efficiënt wordt ingezet en de kaders te stellen voor de informatisering van het Rijk;
- de opbouw van één bedrijfsvoering voor het Rijk, met toegevoegde waarde voor het primaire proces van de departementen.

DGOO heeft daarbij een nadrukkelijke overheidsbrede en bestuurlijke opdracht. Dit komt tot uiting in de structuur van DGOO. Deze bestaat uit twee directies voor de overheid in brede zin (directie Ambtenaar en Organisatie en de directie Informatiesamenleving en Overheid) en twee beleidsdirecties voor het Rijk (directie CIO Rijk en de directie Inkoop-, Facilitair en Huisvestingsbeleid Rijk). Ook maakt het agentschap Logius onderdeel uit van DGOO en participeert in het Management Team. Met het samenbrengen van deze directies in één DG per 1 april 2016 is de inhoudelijke verbinding versterkt en kunnen er bij het opstellen van beleid meerdere invalshoeken worden benut om

tot brede en gedragen voorstellen te komen. Hiermee wordt beoogd beleid te maken dat aansluit bij de maatschappelijke opgaven.

Het directoraat-generaal Overheidsorganisatie bestaat uit een viertal directies:

- Directie Ambtenaar en Organisatie
- Directie Informatiesamenleving en Overheid
- Directie Inkoop-, Facilitair-, en Huisvestingsbeleid Rijk
- Chief Information Office-Rijk

Daarnaast vallen **Logius**, het programma **Modernisering Openbaarmaking Overheidsinformatie (MOOI)**, de **Rijksbeveiligingsambtenaar** en het **huis voor de klokkenluiders** ook onder DGOO en is de minister van BZK verantwoordelijk voor de coördinatie op de **bedrijfsvoering Rijk**.

Directie Ambtenaar en Organisatie (A&O)

De directie A&O schept voorwaarden voor een goede organisatie en zorgt ervoor dat de ambtenaar – in een politiek-bestuurlijke context – kan presteren. Dat doen we door te werken aan een moderne, efficiënte en wendbare overheid, die meebeweegt met trends in de samenleving. Integriteit, arbeidsvoorwaarden, duurzame inzetbaarheid, ambtelijk vakmanschap, pensioenen en de normering van topinkomens staan daarin centraal.

Beide onderwerpen, de prestatie van ambtenaren en de moderne, efficiënte en wendbare overheid, zijn onderling met elkaar verbonden, waardoor de doelstellingen van de afdelingen elkaar ook raken.

De directie kent drie hoofdlijnen:

- het opbouwen van een rijksbrede infrastructuur die de samenwerking op het terrein van HR-beleid over de departementsgrenzen stimuleert (bijvoorbeeld Cao, arbeidsmarktcommunicatie, gesprekscyclus);

- het voeren van regie m.b.t. bovensectorale onderwerpen (bijvoorbeeld pensioenen, integriteit, normalisatie rechtspositie en taakstelling arbeidsgehandicapten);
- op basis van wettelijke taken en kennis adviseren over organisatievraagstukken (bijvoorbeeld zbo's bedrijfsvoering, etc).

Belangrijke dossiers:

- CAO Rijk
- Overlegstelsel arbeidsvoorwaarden en pensioenen in de publieke sector
- Wet normering topinkomens (WNT)

Daarnaast zijn grote projecten bij deze directie de implementatie van de wet Normalisatie Rechtspositie Ambtenaren, de doorontwikkeling van de rijksbrede bedrijfsvoering en het ontwikkelen van HR-instrumenten die rijksbreed worden toegepast.

Directie Informatiesamenleving en Overheid (I&O)

Het is de ambitie van de directie Informatiesamenleving en Overheid om burgers en ondernemers in staat te stellen de kansen te benutten die de informatie-samenleving biedt, maar wel altijd binnen de spelregels van de democratische rechtstaat. De technologie zelf staat echter niet centraal, maar juist de impact ervan op burgers en bedrijven.

De directie I&O zorgt ervoor dat, in dialoog met de samenleving, de rol van de overheid op het gebied van digitalisering en dataficering verder vorm krijgt. Daarnaast is de directie I&O beleidsmatig verantwoordelijk voor het digitaal toegankelijk hebben van overheidsinformatie en generieke digitale dienstverlening. Hergebruik van overheidsinformatie wordt, met het oog op transparantie en maatschappelijk en economisch initiatief, bevorderd langs de lijnen van de Wet hergebruik overheidsinformatie (Who) en het nationale open databeleid.

Kerntaken:

- DI&O staat voor een vitale digitale overheid die aansluiting heeft met de ontwikkelingen in de I-samenleving.
- De directie I&O zet de burger centraal als het gaat om de gevolgen van digitalisering en dataficering. Hierbij houdt de directie oog voor de digi-mindervaardigen en is hoeder van de publieke waarden in de i-samenleving.
- De directie zorgt ervoor dat de belangrijkste uitdagingen rondom digitalisering en dataficering een plek krijgen in een Digitale Agenda voor de overheid en de samenleving. Dat doen we in dialoog. Hierbij kan gedacht worden aan innovaties in dienstverlening van overheden aan burgers en bedrijven, toegankelijkheid van overheidsinformatie en data en regie op eigen gegevens.
- De directie I&O werkt nauw samen met medeoverheden en uitvoeringsorganisaties om de publieke dienstverlening te optimaliseren en is daarin ook opdrachtgever. De directie is onder meer verantwoordelijk voor het goed organiseren en het doorontwikkelen van generieke digitale voorzieningen, zoals EiD/DigiD, MijnOverheid, berichtenbox.
- De directie staat ook aan de lat voor beleidsmatige kaders ten aanzien van toegankelijkheid van overheidsinformatie en dienstverlening. In dat verband wordt gewerkt aan de wet GDI.
- De directie monitort actief op de (neven)effecten van beleid en zorgt waar nodig voor bijsturing om de beleidsdoelen nog beter te realiseren.

Belangrijke dossiers:

- Impuls eID (inclusief wet GDI)
- Publieke waarden
- Studiegroep Maak Waar!

Directie Inkoop-, Faciliteiten, en Huisvestingsbeleid Rijk (IFHR)

Efficiency was en is één van de prioriteiten van het bedrijfsvoeringsbeleid van het Rijk. Met deze focus is de afgelopen jaren veel bereikt. Geleidelijk aan heeft individuele departementale sturing plaatsgemaakt voor rijksbrede sturing van de bedrijfsvoering. Met een groeiend besef dat besparing op bedrijfsvoering minder besparing op het primaire proces en inzet van menskracht betekent.

Het einddoel is echter ook inhoudelijk, niet uitsluitend financieel: een flexibele rijksdienst. De bouwstenen hiervoor liggen in de meeste gevallen op hun plek, het cement ertussen mag nog steviger worden. Het aanbrengen daarvan is één van de prioriteiten van de komende jaren.

De directie IFHR draagt bij aan die productievere rijks-overheid. Door beleid en kaders te ontwikkelen voor efficiënte en flexibele huisvesting en faciliteiten en een compacte en professionele inkooporganisatie. Waarbij aandacht is voor duurzaamheid in de afdelingen Faciliteiten- en Huisvestingsbeleid en Inkoop- en Aanbestedingsbeleid. De afdeling Beleidsinformatie draagt bij aan data driven beleid bij geheel DGGO. Tevens wordt binnen de directie IFHR uitvoering gegeven aan het project Vernieuwing Rijnstraat.

Belangrijke dossiers:

- Doorontwikkeling van het Rijksinkoopstelsel
- Rijkshuisvestingsstelsel voor kantoren

Directie Chief Information Officer Rijk (CIO Rijk)

De directie CIO Rijk streeft naar optimale inzet van ICT binnen de rijksdienst. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de Strategische I-agenda Rijksdienst, die jaarlijks wordt geactualiseerd.

De directie CIO Rijk maakt beleid en kaders met als doelen (o.a.):

- bevorderen van de positie van het Rijk op de arbeidsmarkt voor ICT-personeel;
- verbeteren van ICT-opleidingen voor beleidsmedewerkers;
- versterken van positie van de departementale CIO's en hun organisaties;
- verbeteren van de informatiebeveiliging en naleving van de privacywetgeving;
- zorgen dat systemen binnen de rijksdienst kunnen samenwerken ("interoperabiliteit"), bijvoorbeeld de digitale werkplekken van het Rijk;
- optimaliseren van de inkoop van ICT diensten (met name bij de vraag: inkopen of zelf doen) en werken aan een goede taakverdeling en samenwerking van de interne ICT-dienstverleners binnen het Rijk.

De Directie CIO Rijk ondersteunt en adviseert hierbij ook de departementen en ICT dienstverleners.

De directie CIO Rijk is ook opdrachtgever van een beperkt aantal rijksbrede ICT-voorzieningen, die de samenwerking binnen de rijksdienst faciliteren. De directie CIO Rijk ziet toe op de naleving en het gebruik van deze kaders en voorzieningen. Een bijzondere toezichthouder is het Bureau ICT-Toetsing (BIT), dat na het rapport van de commissie Elias is opgericht, en dat een advies uitbrengt over alle grote (>5 mln) projecten binnen de rijksdienst.

De directie CIO Rijk richt zich in het algemeen alleen op de Rijksdienst en niet op andere overheden zoals gemeenten.

Belangrijke dossiers:

- Strategische I-agenda Rijksdienst
- Follow-up externe evaluatie BIT
- Programma RADIO

d. Directoraat-generaal Algemene Bestuursdienst

Bureau Algemene Bestuursdienst (BABD) is het management development bureau voor het topmanagement van de Rijksoverheid. BABD stelt zich ten doel de kwaliteit van de ambtelijke (top)managers op de departementen te bevorderen en te waarborgen.

Dit doet BABD door:

- accuraat en professioneel werkgeverschap voor de Top Management Groep (TMG) en HRM-dienstverlening voor de bewindspersonen;
- rijksbreed management development (MD), werving en selectie, loopbaanbegeleiding, mobiliteitsbevordering en talentontwikkeling;
- inspirerend en vakmatig excellent aanbod voor opleiden, ontwikkelen en reflecteren.

De dienstverlening van BABD richt zich op drie doelgroepen. In de eerste plaats gaat het om de Topmanagementgroep (TMG, circa 80 managers). Hiertoe behoren de secretarissen-generaal, directeurs-generaal, inspecteurs-generaal en enkele daaraan gerelateerde functies zoals plv. secretarissen-generaal, hoofddirecteuren van grote uitvoeringsorganisaties en directeuren van planbureaus. Een tweede doelgroep is de ABD-managers (circa 500 managers, in tegenstelling tot de TMG niet in dienst bij BZK). Dit zijn managers in schalen 17 en hoger en directeuren in schaal 15 en 16 met integrale eindverantwoordelijkheid voor mensen en middelen. Tenslotte is er nog de sub-ABD-doelgroep, het gaat hier om de managers die ressorteren onder een ABD-manager.

Met ingang van 2018 verandert de ABD-doelgroep, het secretarissen-generaal overleg (SGO) heeft hiertoe op 4 oktober 2017 besloten. Alle lijnmanagement-functies

en (onder voorwaarden) project-/programmadirecteuren vanaf schaal 15 maken voortaan onderdeel uit van de ABD-doelgroep. Dit leidt tot een uitbreiding: van circa 500 naar circa 1500 managers.

Directieteam

Het Directieteam bestaat uit:

- Directeur-generaal voor de Algemene Bestuursdienst: Bram de Klerck
- Directeur MD-Rijk en plaatsvervangend DG ABD: Marjolein Voslamber
- Directeur Stelselontwikkeling en Bestuursondersteuning: Oebele Tolsma

Directie MD-Rijk

De Directie Management Development Rijk bestaat uit twee afdelingen, te weten de afdeling Ontwikkelen en Interim (O&I) en de afdeling Consultancy en Werkgeverschap (C&W).

Afdeling Ontwikkelen en Interim

Deze afdeling is verantwoordelijk voor het verhogen van de kwaliteit van de zittende en aankomende leden van de ABD/TMG door middel van opleiden en ontwikkelen. Werken op interim basis vanuit BABD wordt ingezet als middel voor talentvolle managers om zich te ontwikkelen en is daarom onderdeel van deze afdeling.

Afdeling Consultancy en Werkgeverschap

Deze afdeling is verantwoordelijk voor de werving, selectie en loopbaanbegeleiding van topmanagers voor en bij de Rijksdienst, de Nationale Politie en publiekrechtelijke zbo's.

Directie Stelselontwikkeling en Bestuursondersteuning (S&B)

De directie S&B bestaat uit de afdelingen SVU en Bestuursondersteuning. Ook de control-functie valt onder deze directie.

Afdeling Stelsel, Verkenningen en uitvoeringsbeleid (SVU)

De afdeling SVU is verantwoordelijk voor de MD-beleidsontwikkeling en communicatie.

Afdeling Bestuursondersteuning

Bij de afdeling Bestuursondersteuning zijn de staftaken belegd, waaronder de staf van het MT, secretariaat DG, de ICT en ondersteunde (facilitaire) functies.

ABD TOPConsult

Sinds 2010 is bij BABD een kleine advies- en interim-managementgroep van momenteel 9 TMG-leden geformeerd. Deze worden door de Ministerraad benoemd. Dit team is snel inzetbaar bij (zeer) complexe of urgente vraagstukken op het snijvlak van politiek en bestuur als wel voor interim-management. In verband met onafhankelijke oordeelsvorming is ABDTOPConsult onafhankelijk binnen BABD gepositioneerd

Organogram Rijksvastgoedbedrijf

Bureau dgRVB
Gerrie Reeves-Tuiter

DG Rijksvastgoedbedrijf
Yvonne van der Brugge, wnd.
Annet Bertram m.i.v. 15/11/17

Rijksbouwmeester
Floris Alkemade

Directie Portefeuillestrategie en Portefeuillemanagement
Wvd. Directeur: Allard Jolles

Plv. Adri van Dien

Directie Transacties en Projecten
Directeur: Roger Mol

Plv. Rick Bauer

Directie Vastgoedbeheer
Directeur: Richard Tieskens

Plv. Gerrit van Cooten

Directie Bestuur- en Bedrijfsvoering
Directeur Jürgen Jongkind

Plv. Herbert Goorkate

Directie Financiën
Directeur: Jürgen Jongkind

Plv. Herbert Goorkate

Afdeling Portefeuillemanagement:

- Portefeuillemanagement rijksportefeuille (zorgen voor de meest optimale samenstelling van de vastgoedportefeuille rekening houdend met de (huidige en toekomstige) behoefte van het primair proces, bedrijfseconomische principes en kwalitatieve eisen;
- Adviseur voor de Defensieportefeuille;
- Adviseur voor het museaal stelsel;
- Opstellen en Realiseren van de Masterplannen kantoren en de daarin geplande besparingen op vastgoed;
- Kadersteller voor de portefeuille agrarische gronden.

Afdeling Programma & Kaders:

- Kaderstelling Rijksvastgoedbedrijf;
- Programmering werken Rijksvastgoedbedrijf;
- Analyse en rapportage over uitvoering van werken op geaggregeerd niveau;
- Advisering en rapportage t.b.v. ministerie van Defensie;
- Ontwikkeling en beheer huisvestingsstelsels (Defensie, kantoren en specialities).

Afdeling Proce- & Informatiemanagement:

- Informatiestrategie en informatieplanning;
- Enterprise Architectuur;
- Integrale Beveiliging en kwaliteitsmanagement;
- Functioneel beheer en regie op de realisatie;
- Procesanalyse.

Afdeling Strategie:

- Rijksvastgoedportefeuillestrategie (RVPS);
- Uitwerken kennisagenda:
 - nieuwe technologie in gebouwen;
 - toekomstbestendige portefeuille;
 - nieuwe huisvestingsconcepten.

Afdeling Bedrijfsbureau:

- Secretariële en inhoudelijke ondersteuning directeur en MT-leden bij de voorbereiding van besluitvorming, overleggrema etc.

Afdeling Verkoop:

- Realisatie van de grote en complexe afstootopgave van overtollig vastgoed, waaronder begrepen gronden, voormalig dienstwoningen tot aan kazernes en gevangenissen.

Afdeling Verhuur & Taxaties:

- Privaatrechtelijk beheerder van staatseigendommen;
- Genereert inkomsten door (tijdelijk) in gebruik geven dan wel verhuur van vastgoed;
- Waarborgen van de financiële belangen van de Staat bij handelingen met onroerend goed;
- Verzorgen van taxaties.

Afdelingen Projecten 1 & 2:

- Het managen van grote en complexe projecten en programma's ten behoeve van de huisvesting van de klanten/gebruikers van het RVB;
- Verantwoordelijk voor kennis en innovatie m.b.t. project- en programmamanagement;
- Projectadministratie.

Afdeling Inkoop & Contractmanagement:

- Centrale inkoop binnen het Rijksvastgoedbedrijf;
- Contractmanagement;
- Projectmanagement complexe inkoopcontracten;
- Advisering over inkoopgerelateerde aangelegenheden;
- Beheer van DBFMO-contracten;
- Implementatietrajecten nieuwe contracten.

Afdeling Architectuur & Techniek:

- Verantwoordelijk voor de technische en architectonische kwaliteit van (complexe) projecten en huisvestingsvraagstukken van het Rijksvastgoedbedrijf;
- Inzichtelijk maken van technische risico's en beheersmaatregelen in de voorbereiding, realisatie en exploitatie van projecten;
- Kennis en ervaring op het gebied van bouw- en installatietechniek, veiligheid & gezondheid, duurzaamheid & comfort en architectuur.

Afdeling Bedrijfsbureau:

- Secretariële en inhoudelijke ondersteuning directeur en MT-leden bij de voorbereiding van besluitvorming, overleggrema etc.

Afdeling Klant & Vastgoedmanagement:

- Het vervullen van de 'eigenaarsrol' op pandniveau (de rol van de 'verhuurder'), waaronder:
 - Assetmanagement;
 - Relatiemanagement met klanten RVB;
 - Belangenbehartiging, planologie, structuur- en ontwikkelingsplannen, huisvestingsadviezen;
 - Vergunningen milieu, brandveiligheid en bodem, water;
 - Voeren vastgoed(verhuur)administratie.
- Beheren vastgoedinformatie.

Afdeling Technisch Beheer:

- Uitvoeren vastgoedinspecties;
- Opstellen (meerjaren)onderhoudsprogramma's;
- Wettelijke keuringen;
- Landelijke programma's waaronder Brandveiligheid, Asbest, Legionella en Veilig Werken op Hoogte;
- Beheer onderhoudscontracten.

Afdeling Realisatie West:

- Beheer en onderhoud gebouwen Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Zeeland;
- (Nieuwbouw)projecten, beheer en onderhoud rijksvastgoed Caribisch Nederland en Defensie-vastgoed Aruba, Curaçao en Sint Maarten;
- Verzorgen van (vervangings)investeringsprojecten (Rijk en Defensie).

Afdeling Realisatie Oost:

- Beheer en onderhoud gebouwen Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Flevoland, Gelderland, Noord-Brabant en Limburg;
- Verzorgen van (vervangings)investeringsprojecten (Rijk en Defensie).

Afdeling Expertisecentrum Techniek:

- Levert van specialistische technische expertise op o.a. de disciplines:
 - Monumenten;
 - Techniek en Kwaliteit;
 - Bouwkostendeskundigheid;
 - Civiele Infrastructuur;
 - Stedelijke Inrichting;
 - Natuur.

Afdeling Bedrijfsbureau:

- Secretariële en inhoudelijke ondersteuning directeur en MT-leden bij de voorbereiding van besluitvorming, overleggrema etc.

Afdeling ICT:

- Levering/ beheer RVB-specifieke ICT voorzieningen;
- Generieke dienstverlening;
- Servicemanagement;
- Opzet en aanpassing specifieke dienstverlening; aan technologische – en functionele eisen van deze tijd.

Afdeling Communicatie:

- Maakt werk RVB zichtbaar in woord, beeld en daad;
- Publieksvoorlichting;
- Adviseren rondom Kamervragen, werkbezoeken;
- Adviseren over communicatie rondom projecten;
- Adviseren over inzet sociale media;
- Adviseren bij verkoop en transformatie.

Afdeling Juridisch Advies:

- Borgt de rechtmatigheid van handelen RVB;
- Adviseert bij projecten en (beleids-)processen;
- Adviseert over burennrecht, zakelijke rechten zoals erfpacht en vruchtgebruik, huurrecht, bijzondere overeenkomsten zoals pacht en schenkingen, insolventierecht, contractenrecht, bestuursrecht, aanbestedingsrecht en auteursrecht van architecten en beeldend kunstenaars.

Afdeling Organisatiestrategie & Ontwikkeling:

- integrale sturing op veranderoopgave RVB-brede trajecten zoals HARP, Stelselwijziging en Programma Vestigingsplaatsen;
- Levert kennis en vaardigheden om veranderingen in de organisatie in onderlinge samenhang te besturen, begeleiden of daaraan bij te dragen;
- Implementeren (rijksbrede) integriteitbeleid – formuleren strategie en beleid op bedrijfsvoering;
- Integrale aanpak strategische HRM-thema's in samenwerking met HRM-advisering BZK;
- Advisering bestuurder inzake medezeggenschap.

Afdeling Service en Regie Bedrijfsvoering:

- Documentaire informatie en advies;
- Flexwerken RVB (TPAW) en coördinatie onderst. Processen huisvesting en facilitaire dienstverlening;
- Coördineert de ondersteunende processen voor de organisatie op het terrein van de eigen huisvesting en facilitaire dienstverlening en digitale informatievoorziening.

Afdeling Kaderstelling, Audit & Risicomanagement:

- De afdeling is verantwoordelijk voor de financial en operational audits en doet voorstellen tot bijsturing;
- Coördinatie en secretariaat Auditberaad RVB;
- Counterpart voor de belastingdienst (VPB);
- Counterpart Algemene Rekenkamer.

Afdeling Planning & Control:

- De afdeling, opgesplitst in een drietal secties, is verantwoordelijk voor de volgende hoofdproducten:
 - Begroting;
 - Jaarplan;
 - Bestedingsplannen;
 - Producten en Diensten Catalogus/Tarieven inclusief het Kostprijsmodel;
 - Tweemaands- en Viermaandsrapportages;
 - Secretariaat BOR;
 - Daarnaast is de afdeling counterpart voor FEZ en IRF.

Afdeling Accounting:

- De afdeling Accounting draagt zorg voor betrouwbare financiële verantwoordingen. De hiertoe gevoerde administraties bieden inzicht in het gevoerde beheer en voldoen aan de eisen van rechtmatigheid, ordelijkheid en controleerbaarheid. Binnen de afdeling Accounting wordt een drietal secties onderscheiden:
 - Financiële administratie;
 - Verificatie;
 - Debiteuren- en Crediteurenadministratie.Hoofdproducten zijn o.m.: Jaarrekening, Financiële rapportages, Verificatie rapportages.

Afdeling Bedrijfsbureau:

- Secretariële en inhoudelijke ondersteuning directeur en MT-leden bij de voorbereiding van besluitvorming, overleggrema etc.

Organogram Shared Service Organisaties

DG Vastgoed en Bedrijfsvoering Rijk

Peter Veld, wnd. gedelegeerd eigenaar SSO's VBR
Annet Bertram (m.i.v. 15/11/2017)

DGVBR geeft als dgRVB direct leiding aan het
Rijksvastgoedbedrijf en is beheer-dg en gedelegeerd
eigenaar van de shared service organisaties (SSO's)
Doc-Direkt, FMH, P-Direkt, SSC-ICT en UBR

Doc-Direkt André Dijkhuijs	FMHaaglanden Pablo Hunnago	P-Direkt Edgar Heijmans	SSC-ICT Sylvia Bronmans	Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk Ninke Lansink Rotgerink & Irene van Munster (duobaan)
Plv. Fiona Atighi	Plv. Jeanne van der Graaf	Plv. Ed Smit	Plv. Astrid Zwiers	Plv. Lex Leoné
<p>Afdeling Bewerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> Duurzaam toegankelijk maken van archieven en selectie en overbrenging van archieven. <p>Afdeling Beheren en digitaliseren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Diensten rondom de 'dynamische' informatie van departementen en toegankelijkheid archieven (op papier of op andere dragers) van departementen en uitvoeringsorganisaties. <p>Afdeling Digitale informatiehuishouding:</p> <ul style="list-style-type: none"> Implementatie en beheer van systemen voor digitale informatiehuishouding, inclusief daarbij benodigde begeleiding van organisatie-onderdelen en medewerkers. <p>Afdeling Productieondersteuning:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning van de primaire werkprocessen met de volgende aandachtsgebieden: relatiebeheer, planning, werkvoorbereiding, projectadministratie & informatievoorziening en functioneel beheer. <p>Afdeling Finance en control:</p> <ul style="list-style-type: none"> Businesscontrol, financiën en informatiemanagement. <p>Stafbureau:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning van het management en aansturing directie-interne en -externe communicatie. 	<p>Organisatie-eenheid Dienstverlening:</p> <ul style="list-style-type: none"> Facilitaire dienstverlening en coördinatie van dienstverlening van externe leveranciers via locatieteams; Personenvervoer. <p>Organisatie-eenheid Bedrijfsvoering:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning van het management. <p>Organisatie-eenheid Regie:</p> <ul style="list-style-type: none"> Afstemming van klantvraag en leveranciersaanbod; Contractmanagement voor de DBFMO-panden via locatieteams. <p>Organisatie-eenheid Ontwikkeling en projectmanagement:</p> <ul style="list-style-type: none"> Adviseurs en projectleiders op het gebied van facilitair management, interne organisatieontwikkeling en huisvesting. 	<p>ContactCenter:</p> <ul style="list-style-type: none"> Afhandeling van personeelsmutaties, salarisgerelateerde mutaties en vragen en klachten rond het dienstverleningspakket; IC over de keten, dossiervorming en informatievoorziening; Communicatie over wijzigingen in de dienstverlening en signaleren verbetermogelijkheden. <p>Dienstverleningssysteem:</p> <ul style="list-style-type: none"> Onderhoud en ontwikkeling van de primaire en ondersteunende systemen van P-Direkt en UBR EC O&P; Salarisverwerking en innovatie van techniek; CTO-functie. <p>Relatiebeheer en ontwikkeling:</p> <ul style="list-style-type: none"> Scharnierpunt tussen de departementen als afnemer en P-Direkt als dienstverlener; Toepassing van wet- en regelgeving en de vertaling daarvan naar de gebruikers. <p>Bedrijfsvoering en kwaliteit:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bedrijfsvoering, kwaliteitsfunctie (inclusief kaderzetting voor informatiebeveiliging) en interne controle P-Direkt; Schakel voor het P-domein in de controlfunctie binnen het Rijk. 	<p>Divisie Services:</p> <ul style="list-style-type: none"> Klantmanagement; Gebruikersondersteuning; Servicestrategie: regie op de ontwikkeling van het serviceportfolio; IT-Office: inrichting, ondersteuning, optimalisatie en standaardisatie van de informatisering, technologie, architectuur, processen, innovatie en security; Projecten en programma's; Advies over security en privacy. <p>Divisie Applicaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> Beheer, onderhoud en ontwikkeling van het applicatieportfolio; Advies, beheer en vernieuwing van ERP-systemen, ECM-systemen en webapplicaties, incl. koppeling met de bedrijfsprocessen van de klant. <p>Divisie Infrastructuur:</p> <ul style="list-style-type: none"> Beheer, onderhoud, ontwikkeling en innovatie van de IT-infrastructuur; Rijkswerkomgeving: software en devices; E-mail, telefonie en andere communicatiediensten; Control room; Logistiek, netwerkbeheer en floormanagement datacentra; Serverbeheer, hosting en database services. <p>Divisie Bedrijfsvoering:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning en advisering op het gebied van personeel, inkoop, organisatie, financiën, administratie, communicatie en huisvesting. 	<p>UBR Ontwikkelbedrijf:</p> <ul style="list-style-type: none"> Verkenningen, pilots, innovatie, beleidsimplementatie en transitie op bedrijfsvoeringsterrein; <p>UBR EC O&P</p> <ul style="list-style-type: none"> Tweedelijns dienstverlening op gebied van personeel en organisatie. <p>UBR IIR:</p> <ul style="list-style-type: none"> I&ICT-project en -programmamanagers; Specialisten op gebied van I&ICT-architectuur. <p>UBR ICG:</p> <ul style="list-style-type: none"> Interim-, project-, programma- en verandermanagers; Collegacoaching; Gateway Review <p>UBR HIS:</p> <ul style="list-style-type: none"> Inkoopfunctie voor BZK, VWS, FIN, SZW, AZ en BZ; Categoriemanagement 'ICT-werkomgeving Rijk', 'vervoer', 'schoonmaak' en (in samen-werking met RWS) 'personele mobiliteit'; <p>UBR KOOP:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ontwikkelingen en beheren publicatie- en informatiediensten voor alle niveaus binnen de overheid; Publicatie van onder meer digitale Staatscourant en Wettenpocket. <p>UBR Bv&F:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bedrijfsvoering UBR; (Administratief-) financiële dienstverlening aan andere baten-lastenorganisaties. <p>UBR RBO:</p> <ul style="list-style-type: none"> Beveiligingsdiensten. <p>UBR IPKD:</p> <ul style="list-style-type: none"> Interdepartementale post- en koeriersdiensten; Betekening van gerechtelijke brieven.

E. Directoraat-generaal Vastgoed en Bedrijfsvoering Rijk

De afgelopen jaren is gewerkt aan een gemeenschappelijke infrastructuur voor de rijksbrede bedrijfsvoering. Deze infrastructuur is nog in ontwikkeling. Als onderdeel hiervan heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in 2016 het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en de SSO's Doc-Direkt, FMHaaglanden (FMH), P-Direkt, Shared Service Center ICT (SSC-ICT) en Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk (UBR) samengebracht in het DG Vastgoed en Bedrijfsvoering Rijk (DGVBR).

Rijksvastgoedbedrijf

Het Rijksvastgoedbedrijf is de vastgoedorganisatie van en voor de Rijksoverheid en is onderdeel van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het Rijksvastgoedbedrijf is ontstaan uit een fusie van vier vastgoeddiensten: de Dienst Vastgoed Defensie, de Rijksgebouwendienst, het Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf en de directie Rijksvastgoed.

Het Rijksvastgoedbedrijf is verantwoordelijk voor het beheer en de instandhouding van de grootste en meest diverse vastgoedportefeuille van Nederland. Deze portefeuille bestaat onder andere uit gevangenissen, rechtbanken, kazernes, vliegvelden, defensiereinen, ministeries, havens, belastingkantoren, monumenten, musea en paleizen. Ook zorgt het Rijksvastgoedbedrijf voor beheer en onderhoud, aan- en verkoop, nieuwbouw, verbouw en renovatie, ontwikkeling en herontwikkeling van deze gebouwen en terreinen. In totaal gaat het om ruim 13 miljoen m² aan gebouwen en 81.000 hectare aan grond. Bij het Rijksvastgoedbedrijf werken een kleine 2.000 fte.

Het Rijksvastgoedbedrijf zet vastgoed in voor de realisatie van rijksoverheidsdoelen, in samenwerking met, en met oog voor de omgeving. Hierbij zijn de kernwaarden die voor alle medewerkers van het Rijksvastgoedbedrijf gelden: integer, transparant, betrouwbaar en doelmatig.

Het Rijksvastgoedbedrijf heeft vijf directies:

- Directie Portefeuillestrategie en Portefeuillemanagement
- Directie Transacties en Projecten
- Directie Vastgoedbeheer
- Directie Financiën
- Directie Bestuur en Bedrijfsvoering

Het atelier Rijksbouwmeester is tevens onderdeel van het RVB en ondersteunt de Rijksbouwmeester en het College van Rijksadviseurs (CRA).

Directie Portefeuillestrategie en Portefeuillemanagement

De directie Portefeuillestrategie en Portefeuillemanagement (P&P) is de schakel tussen de departementen, beleidsmakers, vastgoedhoudende diensten, mede- overheden en maatschappelijke organisaties en het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) op strategisch niveau. Hierbij is P&P op concern rijksniveau verantwoordelijk voor het opstellen van de Rijksvastgoedportefeuillestrategie met als doel “het accommoderen en implementeren van de rijksdoelen en het beleid waarbij rijksvastgoed een rol van betekenis kan spelen”. Het secretariaat van de Interdepartementale Commissie Rijksvastgoed (ICRV) en de ondersteuning van de Raad voor Vastgoed Rijksoverheid (RVR) zijn binnen P&P belegd, waardoor zowel de beleidsmakers rondom rijksvastgoed (ICRV) als de uitvoerende vastgoeddiensten van het rijk (RVR) bij elkaar komen.

Belangrijke dossiers:

- Duurzaamheid Rijksvastgoedbedrijf
- Rijkshuisvestingsstelsels
- Rijksvastgoedportefeuillestrategie

Directie Transacties en Projecten

De directie Transacties en Projecten (T&P) is binnen het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) de schakel naar de vastgoed- en bouwmarkt en voert de RVB-portefeuillestrategie uit door (her)ontwikkeling, transformatie en transacties die nodig zijn om de wijzigingen in de vastgoedportefeuille te realiseren en de contractonderhandeling hierover te voeren.

Belangrijke dossiers:

- Grote en complexe verkoopopgave
- Politiek-maatschappelijk relevante (ver)bouwprojecten Rijksvastgoedportefeuille
- Politiek-maatschappelijk relevante (ver)bouwprojecten Defensieportefeuille
- Renovatie Binnenhof
- RVB Marktvisie en bouwagenda

Directie Vastgoedbeheer

De directie Vastgoedbeheer (VB) is verantwoordelijk voor het beheer van de gebouwen, gebouw gebonden (technische) installaties, terreinen en gronden van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) zowel in de fase van (tijdelijk) gebruik als leegstand. Bij specialties betreft dit panden, terreinen en gronden die onlosmakelijk verbonden zijn met het primaire proces van de gebruiker. Bij kantoren betreft dit panden waar het primaire proces in kan worden uitgevoerd. Daarnaast realiseert de directie de kleine projecten die het gevolg zijn van (her)ontwikkeling, transformatie of transacties.

Belangrijke dossiers:

- Huisvesting Internationale organisaties
- Programma's Brandveiligheid, Asbest, Waterveiligheid en Veilig Werken op Hoogte

Directie Financiën

De directie Financiën zorgt ervoor dat het Rijksvastgoedbedrijf de risico's beheerst, de financiën op orde heeft en stuurt op recht- en doelmatigheid. De directie is daarbij adviserend, uitvoerend en controlerend en beschikt over specialistische competenties op het terrein van P&C, accounting, auditing en risicomanagement.

Directie Bestuur en Bedrijfsvoering

De directie Bestuur en Bedrijfsvoering (B&B) zorgt ervoor dat het primair proces van het Rijksvastgoedbedrijf optimaal en efficiënt wordt ondersteund door de doorontwikkeling van interne trajecten.

Belangrijk dossier:

- Harmonisatie Applicaties en Rijksvastgoed Processen (HARP)

Atelier Rijksbouwmeester

De Rijksbouwmeester heeft als adviseur van het Rijk een onafhankelijke positie. De Rijksbouwmeester bevordert en bewaakt onder meer de stedenbouwkundige inpassing en de architectonische kwaliteit van rijksgebouwen. Bij deze taak hoort ook het adviseren ten aanzien van herontwikkeling van overtollig rijksvastgoed. Daarbij heeft hij in het bijzonder aandacht voor monumenten en de toepassing van beeldende kunst in rijksgebouwen. Daarnaast adviseert hij, onder meer in zijn rol als voorzitter van het (interdepartementale) College van Rijksadviseurs (CRA), de regering gevraagd en ongevraagd over het architectuurbeleid. Hij vervult de rol van boegbeeld

en stimulator van de Nederlandse architectuur en is samen met het CRA is inhoudelijk adviseur voor de Wet op de Architectentitel.

Shared Service Organisaties

Naast het RVB vallen een vijftal organisaties onder DGVBR:

- Doc-Direkt
- FMHaaglanden
- P-Direkt
- Shared Service Center ICT (SSC-ICT)
- Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk

Doc-Direkt is de rijksbrede dienstverlener die ervoor zorgt dat de informatiehuishouding van de rijksoverheid op orde is. Doc-Direkt begeleidt en ontzorgt bij het beheren van informatie en het bewerken van archieven. De depotvoorraad is ca. 400 kilometer papier, waar van 10 à 15 kilometer per jaar wordt bewerkt. Voorts ondersteunt Doc-Direkt het transitieproces van een papieren naar een gedigitaliseerde informatiehuishouding.

FMHaaglanden is een rijksbrede facilitaire dienstverlener in de Haagse regio en verzorgt met negen locatieteams service in nabijheid. Zeven teams dragen onder leiding van een facilitair manager zorg voor de facilitaire dienstverlening in een pand. Voor twee panden is sprake van een DBFMO-constructie (design, build, finance, maintain and operate) en bewaakt FMH de contractuele afspraken. Voor deze panden is een langlopend contract afgesloten met een consortium van marktpartijen, dat integraal verantwoordelijk is voor ontwerp, bouw, financiering, onderhoud en exploitatie. Voorts verzorgt FMH personenvervoer.

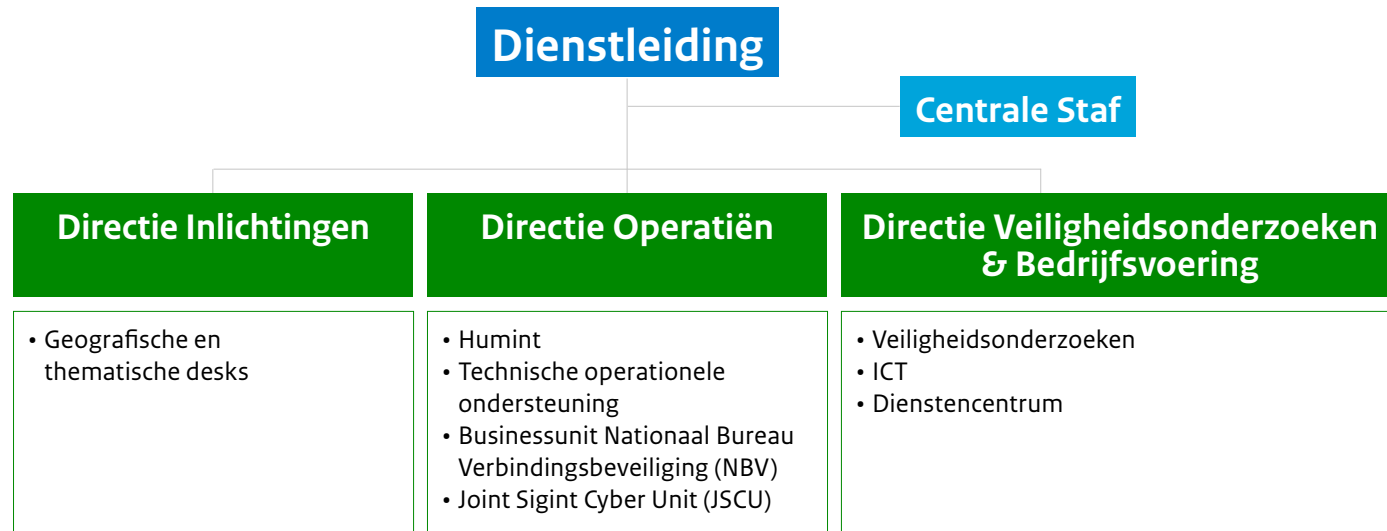
P-Direkt is de rijksbrede dienstverlener voor HRM-services voor managers, informatiespecialisten, HR-adviseurs en medewerkers. De services worden via diverse kanalen aangeboden:

- P-Direktportaal: service waarin rijksambtenaren zelf hun personeelszaken regelen;
- Rijksportaal Personeel: informatie over personeelszaken en daarmee samenhangende wet- en regelgeving;
- Apps, zoals de verlof app;
- Contactcenter: helpdesk;
- Personeels- en salarisadministratie voor alle rijksambtenaren.

SSC-ICT is een rijksbrede ICT-dienstverlener en levert een breed pakket aan producten en diensten, zoals vaste en mobiele werkpleksservices, rijksbrede voorzieningen (zoals Rijksportaal), hosting en housing van bedrijfsspecifieke applicaties, enterprise resource planning (ERP) services (zoals SAP, Oracle en Exact) en secure IT-services.

UBR biedt integrale oplossingen voor (keten) vraagstukken, implementeert beleid en draagt bij aan rijksbrede transitie en innovatie. Daartoe levert UBR interim-, project- en programmamanagers en bedrijfsvoeringbrede advisering en ondersteuning.

Organogram DG Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

f. Directoraat-generaal Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

In de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002) is vastgelegd dat de AIVD vijf taken heeft:

1. onderzoek doen naar organisaties en personen (a-taak);
2. veiligheidsonderzoeken uitvoeren (b-taak);
3. veiligheidsmaatregelen bevorderen (c-taak);
4. inlichtingen over het buitenland inwinnen (d-taak);
5. dreigings- en risicoanalyses opstellen (e-taak).

De AIVD is een directoraat-generaal (dg) van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en valt onder verantwoordelijkheid van de minister van BZK. De dienst is opgedeeld in drie directies en een centrale staf. Het managementteam van de AIVD bestaat uit de directeur-generaal, de plaatsvervangend dg en de drie directeuren.

Leiding van de AIVD

- Directeur-generaal AIVD:
Dhr. R.A.C. (Rob) Bertholee, Lt. Gen. BD
- Plv. directeur-generaal AIVD:
Mw. mr. M.J. (Marja) Horstman

Directie Inlichtingen

De directie Inlichtingen verricht onderzoek, exploiteert informatie en mobiliseert derden om de democratische rechtsorde en de staatsveiligheid te beschermen, de veiligheid te bevorderen en een bijdrage te leveren aan de vorming van het buitenlands beleid van de Nederlandse overheid.

Directie Operatiën

De directie Operatiën voert operationele activiteiten uit ten behoeve van onderzoeken van de directie Inlichtingen. Daarnaast valt het Nationaal Bureau Verbindingsbeveiliging (NBV) en de Joint Sigint Cyber Unit (JSCU) onder de verantwoordelijkheid van de directeur Operatiën.

Businessunit Nationaal Bureau Verbindingsbeveiliging

De businessunit Nationaal Bureau Verbindingsbeveiliging houdt zich bezig met de informatiebeveiliging van cruciale informatie waar de overheid verantwoordelijkheid voor draagt. Het NBV levert als partner en gids van de overheid een actieve en zichtbare bijdrage aan de nationale veiligheid. Hiervoor beschikt het NBV over unieke competenties op het gebied van informatiebeveiliging.

Joint Sigint Cyber Unit

In de gezamenlijke Joint Sigint Cyber Unit bundelen de AIVD en MIVD mensen en middelen op het gebied van Signals intelligence (Sigint) en cyberactiviteiten. Met het onderscheppen van (tele)communicatie ondersteunt de JSCU teams die onderzoek doen naar bedreigingen voor Nederland en de Nederlandse krijgsmacht.

Specialisten van de JSCU helpen in het kader van de Nationale Cyber Security Strategie ook om het Nederlandse internet veilig te houden.

Directie Veiligheidsonderzoeken & Bedrijfsvoering

Onder de directie Veiligheidsonderzoeken & Bedrijfsvoering vallen, naast de businessunit Veiligheidsonderzoeken, die organisatieonderdelen die verantwoordelijk zijn voor het leveren van producten en diensten op het gebied van interne dienstverlening en informatievoorziening.

Businessunit Veiligheidsonderzoeken

De businessunit Veiligheidsonderzoeken beschermt de nationale veiligheid door veiligheidsonderzoeken uit te voeren naar personen die een vertrouwensfunctie (willen) vervullen. Daarbij adviseert de unit betrokken ministers bij het opstellen van lijsten met vertrouwensfuncties en namens de minister van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties ziet de unit toe op een rechtmatige en proportionele aanwijzing.

Gezamenlijke Unit Veiligheidsonderzoeken

Momenteel wordt er gewerkt aan de gezamenlijke Unit Veiligheidsonderzoeken (UVO) met de MIVD. Het streven is om in 2018 deze gezamenlijke unit te realiseren. Meer samenwerking, afstemming, uniformiteit en flexibiliteit in de wijze waarop beiden dienst de Wvo uitvoeren, dragen bij aan een efficiëntere en effectievere uitvoering van deze wet. Dit wordt bewerkstelligd door onder meer gezamenlijke huisvesting bij de AIVD.

GRONDWET VOOR HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

Dit is een publicatie van:
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Oktober 2017 | 102761

Foto omslag: Grietje Huitema